

University of
Sistan and Baluchestan

Association of Geography
and Planning
of Border Areas of Iran

Identifying and Prioritizing Obstacles to Security and Development in Border Cities (Case Study: Kamyaran City)

Fereydoun Batmani¹, Mohammad Rauf Heydarifar²✉

1. Graduated in Political Geography, Payam Noor University of Kermanshah, Kermanshah, Iran.

E-mail: batmanif.fb@gmail.com

2. Associate Professor of Political Geography, Payam Noor University, Tehran, Iran.

✉ E-mail: amirhidry123@pnu.ac.ir

How to Cite: Batmani, F & Heydarifar, M.R. (2025). Identifying and Prioritizing Obstacles to Security and Development in Border Cities (Case Study: Kamyaran City). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 15 (56), 137-142.

DOI: <http://dx.doi.org/10.22111/GAII.2025.51092.3265>

Article type:

Research Article

Received:

09/02/2025

Received in revised form:

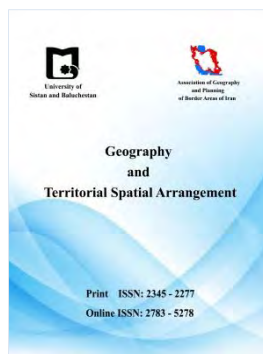
16/06/2025

Accepted:

16/07/2025

Publisher online:

18/07/2025

ABSTRACT

Border cities face unique challenges in terms of security and development due to their specific geographical location. Kamyaran city, as one of the border cities of Iran, is no exception to this rule. The present study aims to identify and analyze the main obstacles that affect the security and development of Kamyaran city. This research was conducted with an applied approach using a descriptive-analytical method and collecting the opinions of 30 urban experts through the Delphi method. The research findings showed that interpretive structural modeling (ISM) and MicMac software were used for an in-depth analysis of 18 identified obstacles in the field of security and development in the border city of Kamyaran to determine the relationship between these obstacles and their impact on security and development in the border city of Kamyaran. The results of the study showed that obstacles to smuggling of goods and drugs, unemployment and poverty, and shared border resources are among the most influential obstacles to migration, and lack of public access is among the most influential factors in implementing security and development in the border city of Kamyaran. Also, using the MicMac software, it was determined that 17 of the 18 identified obstacles, as linked variables, play a key role in creating complex and intertwined obstacles to implementing security and development in the border city of Kamyaran. They have high influence and dependency and require special attention from Kamyaran city officials.

Keywords:

Security, sustainable security, development, interpretive structural modeling (ISM), Kamyaran city.

© the Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

Extended Abstract

Introduction

Today, security and development, as two inseparable and mutually reinforcing concepts, are considered the main pillars of the sustainability of societies. Developmental inequalities and geographical imbalances, especially in ethnic regions, can weaken national solidarity and lead to insecurity and instability. Numerous studies show that development is not possible without security and security without development, and development strategies are the best solution to ensure security. In the meantime, secure borders, as one of the most important components of security and development, play a pivotal role in national stability and the international status of the country. Security in border areas is a prerequisite for economic, political, and socio-cultural development (S), but these areas often face underdevelopment due to their distance from the main centers and specific geographical features, which provides the basis for insecurity and instability. Sustainable development of border areas not only helps improve the living conditions of local residents, but also leads to strengthening national security and increasing stability in the country. However, despite the vital importance of security and development in border cities, there is a lack of comprehensive and applied studies that specifically analyze the unique obstacles to these areas and provide practical solutions. The main question of the present study is "What are the most important obstacles affecting security and development in the border city of Kamyaran and what are the internal relationships of these obstacles?" In fact, the present study was conducted with the aim of identifying, analyzing, and prioritizing the obstacles to development and security in the border city of Kamyaran. The case importance of Kamyaran is that this city, as one of the sensitive and strategic points of the country, not only faces the general challenges of border regions, but also its specific cultural, social, and economic characteristics require a more detailed and local analysis. Therefore, this study, focusing on the city of Kamyaran, seeks to provide practical solutions to remove these obstacles and create a platform for a quality and safe life for the residents of these areas so that this city and other similar border areas become poles of development and security in the country.

Study Area

The study area, Kamyaran, is the center of Kamyaran County in Kurdistan Province, a strategic city in western Iran, located on the main route from Sanandaj to Kermanshah. According to the latest general population and housing census of 2016, the population of Kamyaran was 57,077.

Material and Methods

This descriptive-analytical study was conducted with the aim of identifying and analyzing the barriers to security and development in the border city of Kamyaran. Data were collected through interviews, questionnaires, and the targeted Delphi method with experts and analyzed using interpretive structural modeling (ISM). The validity of the questionnaire was confirmed by Lavosh's content validity coefficient and its reliability by the test-retest method (correlation 0.88). The statistical population consisted of 30 specialists and experts in the field of security and urban development in Kamyaran who were selected using convenience and snowball sampling methods.

Result and Discussion

After identifying 18 major barriers to security and development in the border city of Kamyaran, these factors were entered into a structural self-interaction matrix (ISM). First, an initial access matrix was created by converting direct and indirect relationships between factors to zero and one. Then, taking into account the principle of transferability of relationships (if barrier J affects I and J, it also indirectly affects I), a final access matrix was completed, which includes all direct and indirect relationships between barriers. Analysis of this matrix showed that barriers such as mountainous topography, lack of communication infrastructure, ethnic conflicts, settlement instability, and heterogeneous structures have the greatest impact, while unemployment and poverty show the least influence. The identified barriers were divided into five levels. At the highest level (the base of the model), there are issues such as drug and goods smuggling, unemployment and poverty, and shared border resources that need substantial strengthening. At lower levels, more underlying factors such as water scarcity, terrorist threats, and poor coordination between agencies are evident. The Mi'kmaq analysis also identified the role of each variable based on its "power of influence" (driving forces) and "degree of dependency" (dependent forces). The analysis emphasizes that the lack of communication infrastructure is a critical and relatively independent barrier, while many of the other barriers are interconnected and require a comprehensive approach to address them. Ultimately, unemployment and poverty are seen more as consequences of more fundamental problems than as root causes.

Conclusion

This study reached the conceptual conclusion that the apparent problems of security and development in Kamyaran (such as smuggling and unemployment) are mainly the consequences of more fundamental and structural factors (such as weak infrastructure, corruption, and managerial inconsistencies). Therefore, a sustainable solution to enhance security and development in the border city of Kamyaran depends on focusing on the fundamental obstacles and drivers with higher influence, which require the adoption of comprehensive and integrated strategies by relevant authorities and institutions.

Key words: Security, sustainable security, development, interpretive structural modeling (ISM), Kamyaran city.

References

- Ahmadi, Seyed Abbas; Zarei, Bahadur; Ranjbar, Mohammad Sadeq. (2016). Geographical Analysis of Security in Border Areas (Case Study: Bandar Abbas), *Journal of Defense Policy*, 24(95), 223-250. *(In Persian)*
https://dpj.ihu.ac.ir/article_203279.html
- Akhbari, Malihe; Zarghani, Hadi; Minaei, Masoud. (2019). Investigating the Impact of Natural Factors on the Security of Iran's Eastern Borders Using Remote Sensing (Case Study: Khorasan Razavi-Afghanistan Border Area). *Political Planning of Space*, 2 (3): 190-206. *(In Persian)*
https://psp.modares.ac.ir/article_20938.html
- Badri, Ali; Darban Astana, Ali Reza; Saadi, Sima. (2017): "The Impact of Border Markets on the Political-Spatial Development of Border Villages (Case Study: Bashmaq Border of Marivan), *Geography and Development*, 21, 1-24. *(In Persian)*
https://gdij.usb.ac.ir/article_3861.html
- Côté-Boucher, K., Infantino, F., & Salter, M. B. (2014). Border security as practice: An agenda for research. *Security dialogue*, 45(3), 195-208.
<https://www.jstor.org/stable/26292340>
- Dehghanian, Majid; Zarei, Bahadur; Najafi, Mohammad Javad. (2019). Explaining Opportunities and Constraints for Developing Sustainable Security in Border Areas (Case Study: Bushehr Province). *Defense Management and Research*, 20(92), 33-64. *(In Persian)*
https://mdr.ihu.ac.ir/article_206774.html
- Farajizadeh, Khader; Ameri, Mohammad Ali; Mousavi, Seyyedar Haim. (2019). An Introduction to Developmental Security and Security-Promoting Development with Emphasis on the Role of the Police Institution, Tehran: Institute of Law Enforcement Sciences and Social Studies. *(In Persian)*
- Ghasemnejad, Khalil; Qaedrahmati, Ebrahim; Ghahremani, Abazar. (2014). Study of Factors Affecting the Interaction of Border Residents with the Border Guard Command of Marivan County with Emphasis on Smuggling of Goods. *Geography and Human Relations*, 7(2), 40-56. *(In Persian)*
https://www.gahr.ir/article_197900.html
- Golsoumian, Hamid Reza. (2024). Analysis of the role of geopolitical factors affecting the security of Sistan and Baluchestan province, first edition, Dafos Publications (Aja Command and Headquarters University). *(In Persian)*
- Hamzepour, Zargar; Fakhri, Sirous. (2017). An analysis of the role of joint border markets in improving the security of border areas (case study: border markets of Sardasht and Piranshahr). *Quarterly Journal of Military Management*, 17(67), 104-140. *(In Persian)*
https://jmm.iranjournals.ir/article_29925.html
- Hashemi, Seyyed Mostafa; Alipour, Abbas; Fathi, Amir. (2019). Correlation of security-defense threats with development levels in Kurdistan province with a land planning approach, *Quarterly Journal of Environmental Planning*, 45, 223-199. *(In Persian)*
<https://www.sid.ir/paper/130787/fa>
- Hashemi, Seyyed Mostafa; Nosrati, Hamid Reza. (2022). Explaining the relationship between development and security in border areas (case study: Baneh border area), *Quarterly Journal of Defense Preparedness and Technology*, 5(13), 149-174. *(In Persian)*
https://amfad.sndu.ac.ir/article_1980.html
- Hassani, Farzin; Moradian, Mohsen; Zolfaghari, Hossein; Kalantari, Fath-ollah. (2023). Factors affecting the sustainable security of the borders of West Azerbaijan province with emphasis on the economic factor. *National Security*, 13(50), 85-120. *(In Persian)*
https://ns.sndu.ac.ir/article_2782.html

Heidari, Sarban and Saeb. (2016), Factors affecting the improvement of border security from the perspective of local residents (case study: Germe County), *Border Sciences and Technologies*, 19, 1-25. (*In Persian*)

http://bst.jrl.police.ir/article_18481.html

Hemmati, Ali Reza; Pazira, Abdol Rahim. (2018). Sustainable rural development in Iran based on studies by domestic researchers, Second International Conference on Water and Environmental Engineering, Tehran, pp. 1-9. (*In Persian*)

https://www.researchgate.net/publication/326344605_twsh_paydar_rwstayy_dr_ayran_dr_mtalat_mhqan_dakhly

Hosseinpour, Mehdi; Mousavi, Mirnajaf. (2024). Providing a strategic model for sustainable development and security of border areas and its role in regional competitiveness (case study: West Azerbaijan Province). *Quarterly Journal of Urban Ecology Research*, (4), 1-18. (*In Persian*)

https://grup.journals.pnu.ac.ir/article_11209.html

Jalalian, Seyyed Shaq. (2019). Investigating the factors affecting the promotion of sustainable security of border areas (case study: Sardasht border city). *Journal of Border Studies*, 7(4 (issue 26)), 61-86. (*In Persian*)

<https://sid.ir/paper/363729/fa>

Janparvar, Mohsen; Bahrami-Jaf, Sajid; Saleh-Abadi, Reyhaneh; Doostmoradi, Hamed. (2017). Analysis and Classification of Border Parameters Affecting the Security and Development of Border Cities (Case Study: Javanroud City). *Political Planning of Space*, 3 (2): 70-80. (*In Persian*)

https://psp.modares.ac.ir/article_20954.html

Karimi, Morteza; Vafaei, Ali Akbar. (2013). Security Building with Sustainable Development in Border Areas (Case Study, Marivan City). *Quarterly Journal of Urban Research and Planning*, 4(15), 95-112. (*In Persian*)

https://jupm.marvdasht.iau.ir/article_350.html

Khalili, Reza; Bani Hashemi, Mir Ghasem; Gholipour, Mohsen. (2019). Security and Development; The Impact of National Security Discourses on Development Programs in the Islamic Republic of Iran, *Strategic and Macro Policies*, 7(28), 548-580. (*In Persian*)

https://www.jmsp.ir/article_102467.html

Leuprecht, C., Hataley, T., & Brunet-Jailly, E. (Eds.). (2022). *Patterns in Border Security: Regional Comparisons*. Taylor & Francis.

Liu, H. Fan, J. Zhou, K. Xu, X. Zhang, H. Guo, R. & Chen, S. (2023). Assessing the dynamics of human activity intensity and its natural and socioeconomic determinants in Qinghai-Tibet Plateau. *Geography and Sustainability*, 4(4), 294-304.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666683923000317>

Mendoza Cota, J. E. (2017). Economic integration and cross-border economic organizations: The case of San Diego-Tijuana. *Estudios fronterizos*, 18(35), 22-46.

https://www.researchgate.net/publication/312550207_Economic_integration_and_cross-border_economic_organizations_The_case_of_San_Diego-Tijuana

Moradi, Behrouz; Hassanabadi, Davoud; Mojtahedzadeh, Pirouz; Lotfi, Heydar. (2010). National security threats in border areas (case study: Kurdistan and Kermanshah provinces). *Quarterly Journal of Geography (Regional Planning)*, 10(41), 571-596. (*In Persian*)

https://www.jgeoqeshm.ir/article_127729.html

Mousavi, Mirnajaf; Vaisian, Mohammad; Khalifipour, Hakimeh. (2016). Prioritizing sustainable security strategies in border area planning (case study: Kurdistan province). *Political Geography Research*, 1(2), 55-77. (*In Persian*)

https://pg.um.ac.ir/article_24829.html

- Nami, Mohammad Hassan. (2012). Spatial Planning in Border Areas with Emphasis on Iran. *Journal of Human Geography*, 5(1), 173-191. *(In Persian)*
https://journals.iau.ir/article_668752.html
- Naseri, Mansour; Gholizadeh, Seyyed Ibrahim. (2019). Security and Defense Consequences of Population Changes (Case Study: Border Areas of Ardabil Province), *Military and Security Geography*, 5, 58-89. *(In Persian)*
https://smg.ihu.ac.ir/article_205512.html
- Pouladi, Hassan; Keshavarzian, Mohammad Mehdi; Khan-Mohammadi, Hadi; Aslipour, Hossein. (2016): "Modeling Factors Ensuring Sustainable Border Security (Case Study: Eastern Borders of Iran)", *Strategic Studies of the Basij*, 72, 125-149. *(In Persian)*
<https://www.sid.ir/paper/513195/fa>
- Rezazadeh, Zohreh; Shateri, Mofid; Rasti, Omran. (2015). Developmental measures and their role in ensuring sustainable security in border areas (case study: the green belt of the Khushab plain), the border of South Khorasan with Afghanistan. *Khorasan Socio-Cultural Studies*, 9(1), 49-72. *(In Persian)*
https://www.farhangekhorasan.ir/article_14606.html
- Riyazi, Vahid. (1401). Geoeconomic factors affecting security in the border areas of Kurdistan province. *National Security*, 12(43), 313-342. *(In Persian)*
https://ns.sndu.ac.ir/article_1930.html
- Sapiro, P. (2017). Explaining geographic patterns of small group internal migration. *Population, Space and Place*, 23(8), e2078.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/psp.2078>
- Su, X. (2024). Security, economy, and the touristification of borders. *Annals of Tourism Research*, 105(c), 103734.
<https://ideas.repec.org/a/eee/anture/v105y2024ics0160738324000112.html>
- Tadjbakhsh, Shahrbanou (2021). "Human security: Looking back before looking forward". In: *Proceedings of International Conference on Human security in West Asia (ICHSWA)*.
- Vali Vandzamani, Hossein; Mottaghi, Afshin; Golthoumian, Hamidreza. (2019). Spatial analysis of development indicators of border areas (case study: rural areas of Torbat-Jam County), *Journal of Border Studies*, 7, (4), 24-60. *(In Persian)*
http://bss.jrl.police.ir/article_94325.html
- You, Z., Yang, H., & Fu, M. (2018). Settlement intention characteristics and determinants in floating populations in Chinese border cities. *Sustainable cities and society*, 39, 476-489.
https://www.researchgate.net/publication/323544508_Settlement_Intention_Characteristics_and_Determinants_in_Floating_Populations_in_Chinese_Border_Cities

شناسایی و اولویت‌بندی موانع امنیت و توسعه در شهرهای مرزی (نمونه موردی: شهر کامیاران)

فریدون باتمانی^۱، محمدرئوف حیدری‌فر^{۲*}

مقاله پژوهشی

جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای
 پاییز ۱۴۰۴، سال ۱۵، شماره ۵۶
 تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۱
 تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۲۶
 تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۲۵
 انتشار آنلاین: ۱۴۰۴/۰۴/۲۷
 صفحات: ۱۶۸-۱۳۷

چکیده

شهرهای مرزی، از جمله کامیاران، به دلیل موقعیت ژئوپلیتیکی خاص خود، با مجموعه‌ای پیچیده از چالش‌ها در حوزه امنیت و توسعه مواجه‌اند. این مسائل، نه تنها پایداری محلی را تهدید می‌کند بلکه می‌تواند تبعات گسترده تری بر امنیت ملی داشته باشد. درک دقیق و سلسله مراتبی این موانع، گام نخست برای برنامه ریزی استراتژیک و مداخلات مؤثر است. سؤال اصلی پژوهش این است که موانع اصلی مؤثر بر امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران کدامند؟ و روابط ساختاری و میزان تأثیرگذاری آن‌ها بر یکدیگر چگونه است؟ این پژوهش کاربردی، با رویکرد توصیفی-تحلیلی، به بررسی موانع امنیت و توسعه در کامیاران پرداخته است. داده‌ها از طریق نظرسنجی از ۳۰ نفر از خبرگان حوزه شهری و جامعه شناسان، با استفاده از روش «دلفی» جمع‌آوری شد. برای تحلیل عمیق ۱۸ مانع شناسایی شده و بررسی روابط علی و معلولی و میزان تأثیرگذاری آن‌ها، از مدل‌سازی ساختاری تفسیری (ISM) و نرم‌افزار میک‌مک (MICMAC) استفاده گردید. نتایج مدل «ISM» نشان‌داد که موانع بر اساس میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری، در پنج سطح مختلف قرار می‌گیرند. بر خلاف تصور اولیه، قاچاق کالا و مواد مخدر، بیکاری و فقر و منابع مشترک مرزی، که در بالاترین سطح نمودار روابط قرار داشتند، بیشتر متغیرهای وابسته و پیامد عوامل ریشه‌ای تر محسوب می‌شوند. بیکاری و فقر با قدرت نفوذ ۵ و منابع مشترک مرزی با قدرت نفوذ ۱۳ در مقابل "نوپوگرافی کوهستانی" کمبود زیرساخت‌های ارتباطی، ساختار ناهمگن و عدم دسترسی عمومی با بالاترین قدرت نفوذ (۱۸)، به عنوان موانع زیرساختی و ساختاری و محرک‌های کلیدی شناسایی شدند. تحلیل «MICMAC» نیز حاکی از آن است که ۱۷ مورد از ۱۸ مانع شناسایی شده، در دسته متغیرهای پیوندی قرار می‌گیرند که هم قدرت نفوذ بالا و هم وابستگی بالایی دارند. این امر نشان‌دهنده پیچیدگی و درهم تنیدگی این موانع است که حل آن‌ها نیازمند رویکردی جامع و هم‌زمان است. این پژوهش به این استنتاج مفهومی دست یافت که مشکلات ظاهری امنیت و توسعه در کامیاران (نظیر قاچاق و بیکاری)، عمدتاً پیامدهای عوامل ریشه‌ای تر و ساختاری (مانند: ضعف زیرساخت‌ها، فساد اداری و ناهماهنگی‌های مدیریتی) هستند؛ بنابراین راه حل پایدار برای ارتقای امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران، در گرو تمرکز بر موانع بنیادین و محرک با قدرت نفوذ بالاتر است که نیاز به اتخاذ راهبردهای جامع و یکپارچه توسط مسئولین و نهادهای ذی‌ربط دارد.

واژه‌های کلیدی:

امنیت، امنیت پایدار، توسعه، مدلسازی ساختاری-تفسیری (ISM)، شهر کامیاران.

مقدمه

امروزه با گسترش و پیچیدگی جوامع، امنیت به یکی از مهم‌ترین عوامل پایداری تبدیل شده است. وجود نابرابری‌های جغرافیایی و توسعه ناموزون، می‌تواند همبستگی ملی را تضعیف کرده و به بروز تحولات و اغتشاشات، به‌ویژه در مناطق قومی، منجر شود (Leuprecht et al, 2022:132). این امر تأثیرات منفی بر امنیت و در نتیجه، توسعه کشور خواهد داشت. مطالعات نشان می‌دهند که نابرابری‌های توسعه، شکاف‌های سیاسی، اقتصادی و

اجتماعی را عمیق تر کرده و امنیت را به خطر می اندازد (موسوی و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۶). در واقع، رابطه بین توسعه و امنیت، یک همبستگی تأیید شده و پیچیده است. تحقیقات متعدد نشان می دهند که این دو مقوله به شدت به هم وابسته اند، به طوری که توسعه بدون امنیت و امنیت بدون توسعه امکان پذیر نیست. این باور در جامعه جهانی به یک اجماع رسیده است که راهبردهای توسعه، بهترین راهکار برای تضمین امنیت هستند (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۴: ۴۹). در واقع توسعه، حاصل تلاش های طولانی مدت است که با امنیت ارتباطی متقابل دارد و امنیت به عنوان بستری برای توسعه عمل می کند و خود نیز تحت تأثیر توسعه قرار می گیرد (Sapiro, 2017). اهمیت این دو مقوله در سطح محلی، ملی، منطقه ای و جهانی به اندازه ای است که اندیشمندان بسیاری به دنبال تبیین رابطه بین آن ها بوده اند (Liu et al, 2023: 296; Tadjbakhsh, 2021: 10). در واقع با توجه به گسترش فعالیت های انسانی و پیچیده تر شدن جهان، حفظ تعادل محیط زیست و دستیابی به توسعه، بیش از پیش به امنیت نیازمند است.

یکی از مؤلفه های مهم تأمین امنیت و توسعه به عنوان دائمی ترین و فراگیرترین نیاز بشری، داشتن مرزهای مطمئن است. مرزها به عنوان خطوط جداکننده بین کشورها، نقشی محوری در تأمین امنیت و توسعه ایفا می کنند. به طوری که می توان گفت که داشتن مرزهای مطمئن، نه تنها به عنوان یک مؤلفه مهم در امنیت ملی هر کشور محسوب می شود بلکه به عنوان اهرمی قدرتمند در سیاست خارجی و بهبود جایگاه کشور در نظام بین الملل نیز عمل می کند (اخباری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۹۲؛ مرادی و همکاران، ۱۳۹۹: ۵۷۱). در واقع وجود امنیت در مرزها، پیش نیاز توسعه در ابعاد اقتصادی، سیاسی و اجتماعی - فرهنگی است (حسین پور و موسوی، ۱۴۰۳: ۳). با این حال، کارکردهای امنیتی مرزها در طول تاریخ و در جوامع مختلف، متفاوت بوده است. در دوره های گذشته، مرزها غالباً به عنوان مناطق امنیتی در نظر گرفته می شدند اما با گذشت زمان و تغییرات ساختاری در نظام بین الملل، نقش و کارکرد مرزها نیز دستخوش تحول شده است (Cote-Boucher et al, 2014: 196)؛ بنابراین وجود امنیت در مناطق مرزی از اهمیت شایانی برخوردار است زیرا در صورت وجود هرگونه اختلاف مرزی و ناامنی در این مناطق، امنیت ملی را مورد تهدید قرار می دهد. آن چه می تواند بر امنیت مناطق مرزی تأثیرگذار باشد شناسایی عوامل مؤثر بر آن و تلاش برای برون رفت از چالش های دامن گیر و تقویت فرصت ها می باشد (جلالیان، ۱۳۹۸: ۶۱). در مجموع، می توان گفت که مرزهای مطمئن از یک سو، ستون فقرات امنیت و توسعه پایدار هر کشور هستند (حسین پور و موسوی، ۱۴۰۳: ۱) و از سوی دیگر به دلیل فاصله از مراکز اصلی و ویژگی های خاص جغرافیایی و کالبدی، اغلب با توسعه نیافتگی مواجه هستند. این توسعه نیافتگی، به دلیل گستردگی فضایی و دسترسی محدود به امکانات، تشدید می شود و این مناطق مستعد بروز ناامنی و بی ثباتی می شوند (نامی، ۱۳۹۱: ۱۷۵) و به عنوان پدیده پیچیده جغرافیایی نقش مهمی در امنیت ملی و حفظ منافع کشور ایفا می کنند. به همین دلیل، حکومت ها همواره به دنبال راهکارهایی برای حفاظت و حراست از مرزها بوده اند. از یک سو می توان گفت که شناخت ابعاد و پارامترهای مؤثر بر مرزها، گام نخست در این مسیر است که با درک بهتر این عوامل، می توان راهبردهای مناسب تری برای مدیریت و توسعه مناطق مرزی تدوین کرد (جان پرور و همکاران، ۱۴۰۰: ۷۰). از سوی دیگر، توسعه نیافتگی مناطق مرزی می تواند به مهاجرت گسترده جمعیت از این مناطق به سمت مراکز شهری منجر شود. این پدیده، نه تنها به تخلیه روستاها و شهرهای کوچک مرزی می انجامد بلکه باعث افزایش جمعیت و فشار بر منابع در مراکز شهری نیز می شود. در نتیجه، هم مناطق مرزی و هم مناطق شهری با مشکلات امنیتی و اجتماعی روبرو خواهند شد؛ بنابراین توسعه پایدار مناطق مرزی، کلید حل بسیاری از مشکلات امنیتی و اجتماعی است (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۴: ۴۹). در

همین راستا می‌توان گفت که مناطق مرزی به‌دلیل ویژگی‌های خاص خود، نیازمند توجه ویژه و برنامه‌ریزی‌های دقیق هستند. توسعه پایدار این مناطق، نه تنها به بهبود وضعیت زندگی ساکنان محلی کمک می‌کند بلکه به تقویت امنیت ملی و افزایش ثبات در کشور نیز منجر می‌شود.

در همین راستا علی‌رغم اهمیت حیاتی امنیت و توسعه در مناطق مرزی، به‌ویژه در شهرهای مرزی که از حساسیت بیشتری برخوردارند (کریمی و وفایی، ۱۳۹۲: ۹۵)، مطالعات جامع و کاربردی که به‌طور خاص به شناسایی و تحلیل موانع امنیت و توسعه در یک شهر مرزی مشخص بپردازند و راهکارهای عملی برای رفع آن‌ها ارائه دهند، همچنان محدود است. بسیاری از پژوهش‌ها به کلیات توسعه و امنیت در مناطق مرزی می‌پردازند اما خلأ علمی در زمینه تحلیل عمیق و اولویت‌بندی موانع منحصربه‌فرد یک شهر مرزی خاص، با استفاده از روش‌های تحلیلی نوین مانند مدل‌سازی ساختاری تفسیری (ISM)، مشهود است. عدم توسعه‌یافتگی، بیکاری و محرومیت از امکانات اولیه در این مناطق، شکاف عمیقی بین مرکز و حاشیه ایجاد کرده و زمینه‌ساز ناامنی و تهدیدات مختلف می‌شود. سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که "مهم‌ترین موانع تأثیرگذار بر امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران کدامند؟ و روابط درونی این موانع چگونه است؟" در واقع پژوهش حاضر با هدف شناسایی، تحلیل و اولویت‌بندی موانع توسعه و امنیت در شهر مرزی کامیاران انجام شده است. اهمیت موردی شهر کامیاران از آن‌روست که این شهر به‌عنوان یکی از نقاط حساس و استراتژیک کشور، نه تنها با چالش‌های عمومی مناطق مرزی روبرو است بلکه ویژگی‌های خاص فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی آن، تحلیل دقیق‌تر و بومی‌تری را می‌طلبد؛ از این‌رو، این تحقیق با تمرکز بر شهر کامیاران، به‌دنبال ارائه راهکارهایی کاربردی برای رفع این موانع و ایجاد بستری برای زندگی با کیفیت و امن برای ساکنان این مناطق است تا این شهر و سایر مناطق مرزی مشابه، به قطب‌های توسعه و امنیت در کشور تبدیل شوند.

مبانی نظری

امروزه توسعه و امنیت دو مفهوم حیاتی برای ملت‌ها هستند و تبیین نسبت میان آن‌ها به مسئله‌ای پیچیده و مناقشه‌برانگیز در محافل آکادمیک و مباحث مربوط به سیاستگذاری تبدیل شده است. از یک‌سو توسعه جریانی چندبعدی است که مستلزم تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی، طرز تلقی عامه مردم و نهادهای ملی و نیز تسریع در رشد اقتصادی، کاهش نابرابری و ریشه‌کن کردن فقر مطلق است. از سوی دیگر امنیت، مفهومی ذهنی و گفتمانی است که ترسیم دامنه آن پیوند مستقیمی با جهان‌بینی یا ذهنیت و درک نخبگان و مردم از آسیب‌پذیری و تهدید دارد (خلیلی و همکاران، ۱۳۹۸: ۵۵۴). در ادامه به بررسی هر کدام از مباحث و ارتباط آن‌ها با هم پرداخته شده است.

- امنیت، امنیت مرزی و امنیت پایدار

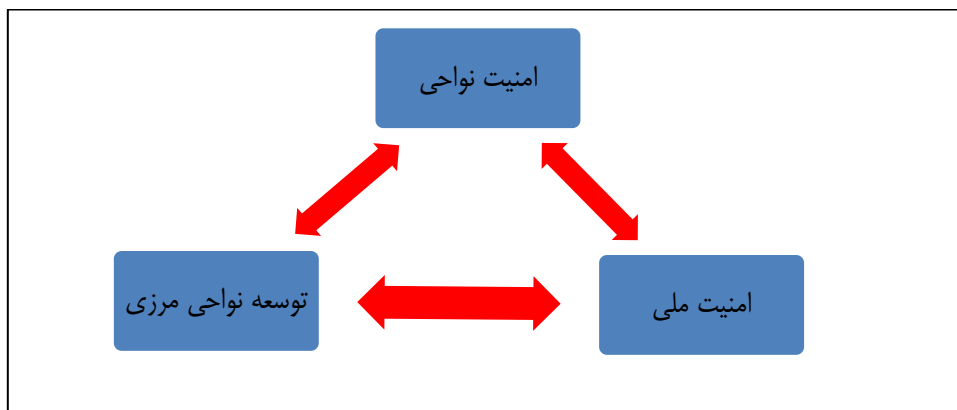
امنیت، به‌عنوان یک مفهوم گسترده، تمامی ابعاد زندگی انسان را در بر می‌گیرد و به‌طور مستقیم با بقای انسان گره خورده است. در واقع، امنیت تضمین‌کننده حیات و موجودیت انسان بوده و همه موجودات زنده به‌دنبال آن هستند. این نیاز اساسی، امنیت را به ارزشمندترین آرمان برای انسان تبدیل کرده است. تأکید بر اهمیت امنیت، ریشه در اصول بنیادی همه جوامع و مکاتب دارد. با توجه به تعاریف ارائه‌شده، می‌توان امنیت را مصونیت ارزش‌های انسانی در برابر تهدیدات طبیعی و انسانی دانست. این تهدیدات ممکن است عینی یا ذهنی باشند (ناصری و قلی‌زاده،

۱۳۹۸: ۶۰). در واقع امنیت را می‌توان به‌عنوان حالتی تعریف کرد که در آن تهدید علیه ارزش‌هایمان به حداقل رسیده باشد. این تهدیدات می‌توانند از منابع مختلفی مانند خطرات طبیعی، تهدیدات انسانی و یا حتی عدم قطعیت آینده ناشی شوند اما امنیت صرفاً به معنای نبود تهدید نیست بلکه به معنای توانایی ما در استفادهٔ بهینه از فرصت‌های موجود در شرایطی است که تهدیدها کنترل شده‌اند. (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۰۲).

امنیت مرزی به معنای کنترل دقیق تردد افراد، کالا و حیوانات از طریق گذرگاه‌های مجاز و جلوگیری از فعالیت‌های غیر قانونی در مناطق مرزی است. این امر نه تنها برای حفظ حاکمیت ملی ضروری است بلکه به‌عنوان پشتوانه‌ای محکم برای امنیت داخلی کشور نیز محسوب می‌شود. هرگونه ناامنی در مرزها می‌تواند به‌طور مستقیم بر اقتصاد، فرهنگ، سیاست، جامعه و حتی امنیت نظامی کشور تأثیر گذاشته و اختلال ایجاد کند. (ریاضی، ۱۴۰۱: ۳۲۲) در واقع، امنیت مرز و امنیت داخلی دو مفهوم به‌شدت مرتبط و وابسته به هم هستند به‌طوری‌که امنیت مرزی پایه‌ای برای امنیت داخلی است و برعکس، امنیت داخلی نیز به نوبهٔ خود به تقویت امنیت مرزی کمک می‌کند. این دو مفهوم در واقع دو روی یک سکه هستند و نمی‌توان یکی را بدون دیگری در نظر گرفت. به همین دلیل، یکی از دلایل اصلی ایجاد مرزها، تأمین امنیت در برابر تهدیدات خارجی بوده است (احمدی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۲۷). در واقع امنیت پایدار در مناطق مرزی، فراتر از صرف کنترل فیزیکی مرزها یا مقابلهٔ نظامی با تهدیدات، به معنای ایجاد یک فضای جامع از ثبات، آرامش و اعتماد متقابل است که در آن، تمامی ابعاد امنیتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی در تعامل سازنده با یکدیگر، توسعه یافته و حفظ می‌شوند. در این چهارچوب، امنیت نه تنها با حفظ تمامیت ارضی و حاکمیت ملی گره خورده است بلکه شامل توانمندسازی جوامع محلی، رفع فقر و نابرابری، تقویت همبستگی ملی و قومی، توسعه زیرساخت‌ها و مدیریت پایدار منابع مشترک نیز می‌شود. امنیت پایدار مرزی به این معناست که عوامل تهدیدزا، چه از منشأ داخلی (مانند بیکاری، قاچاق، فساد) و چه از منشأ خارجی (مانند تروریسم، درگیری‌های فرامرزی)، به‌صورت ریشه‌ای و با رویکردی چندبعدی مورد شناسایی و مدیریت قرار می‌گیرند تا مرزها از نقاط آسیب‌پذیر به قطب‌های توسعه و همکاری‌های منطقه‌ای تبدیل شوند (گلثومیان، ۱۴۰۳).

- توسعه

توسعه، فرایندی پیچیده و چندوجهی است که صرفاً به رشد اقتصادی محدود نمی‌شود. این مفهوم، ابعاد اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و سیاسی را در بر می‌گیرد. در این میان، توسعهٔ پایدار به‌عنوان رویکردی جامع و مؤثر، به دنبال ایجاد تعادل بین این ابعاد مختلف است. در واقع هدف توسعهٔ پایدار، ارتقای کیفیت زندگی مردم و حفظ منابع طبیعی، به دنبال ایجاد جوامعی پویا، خودکفا و پایدار است (همتی و پذیرا، ۱۳۹۷: ۲) که مستلزم اولویت‌بندی نیازهای روستاییان، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و خدمات اجتماعی و برقراری عدالت و برابری با توجه به ظرفیت‌های محلی است (فرجی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸: ۷۶). در شکل (۱) به بررسی رابطه امنیت، مرز و توسعه پرداخته شده است

شکل ۱. رابطه امنیت، مرز و توسعه .
(منبع: ریاضی، ۱۴۰۱: ۳۲۲)

- مناطق مرزی

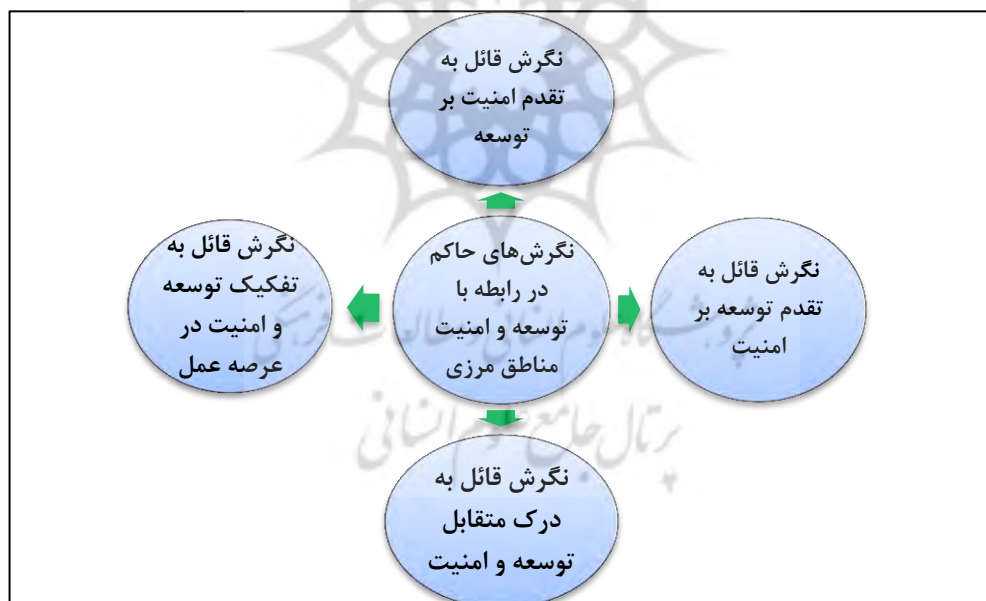
مفهوم مرز در طول تاریخ تحولات چشمگیری داشته است. در گذشته، مرزها به عنوان مناطق گسترده و مبهمی در نظر گرفته می شدند که بین امپراطوری ها قرار داشتند. این مناطق به صورت طبیعی و در نتیجه تعاملات سیاسی و نظامی شکل می گرفتند و اغلب از توافقات رسمی و مشخص بین دولت ها مبرا بودند (قاسم نژاد و قائدرحمتی، ۱۴۰۳: ۴۳) ولی امروزه، با وجود تغییرات در تعریف و ماهیت مرزها، مناطق مرزی همچنان با چالش های جدی مواجه اند. مطالعات نشان می دهند که این مناطق به دلایل مختلفی از جمله موقعیت جغرافیایی خاص، دوری از مراکز قدرت و ضعف زیرساخت ها، معمولاً از توسعه یافتگی کمتری نسبت به مناطق مرکزی برخوردارند (اخباری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۹۴). در واقع مناطق مرزی در هر کشوری دارای ویژگی های خاصی بوده و با نواحی مرکزی کشور تفاوت دارند. مناطق مرزی از نقاط حساس و استراتژیک کشور به شمار می روند. طبیعت منزوی و غیر حاصلخیز مناطق مرزی، به خصوص در عرصه های کوهستانی و بیابانی، پیوسته به دلیل فقدان رفاه و نبود انگیزه های لازم برای زندگی، زمینه ساز مشکلات سیاسی، اقتصادی و امنیتی برای دولت های وقت بوده است (بدری، ۱۳۹۶: ۴۲).

از نظر ساختار فضایی، مناطق مرزی علاوه بر ویژگی دوری از مرکز دارای ویژگی های کالبدی خاص مناطق مرزی می باشند که در مجموع باعث تشدید گسستگی فضایی و در نتیجه توسعه نیافتگی آن ها می شوند و در نتیجه هرگونه ساختار فضایی در سطوح و مقیاس های مختلف به ویژه در ارتباط بین فضا های مرزی و دیگر نواحی، مستلزم برخورداری از پدیده ای به نام مرکزیت است (ریاضی، ۱۴۰۱: ۳۲۲). شواهد و تجربیات کشورهای مختلف حاکی از آن است که با گذشت زمان مرزهای ملی بخش بزرگی از کارکردشان را به عنوان مانع از دست داده و تعاملات و همکاری های فرامرزی اهمیت بیشتری یافته است. مدیریت مرزها دارای ابعاد نظامی- امنیتی اقتصادی، فرهنگی- اجتماعی و عمرانی است. مدیریت بهینه مرزها در واقع با حفظ ویژگی های عمرانی و زیرساختی و استفاده از منابع محیطی و انسانی، کارکرد مرزها را در ابعاد مختلف به منصفه ظهور می رساند (You et al, 2018:478) و اثرات مرزی در تحقیقات توسعه اقتصادی- اجتماعی و اکولوژیک مورد توجه قرار می گیرند زیرا این استنباط و تصور ایجاد شده است که این مناطق خاص جغرافیایی، موجب سازگاری همگونی اقتصادی تثبیت امنیت و ثبات می شوند (Mendoza, 2017).

امنیت و توسعه در مناطق مرزی، ارتباط مستقیم و متقابلی با توسعه و امنیت ملی دارد و هر اقدام مؤثر بر امنیت یا توسعه مناطق مرزی، تأثیراتی با نسبت‌های متفاوت بر توسعه و امنیت ملی می‌گذارد. اقداماتی که بر توسعه و امنیت ملی اثر می‌گذارند نیز به نسبت‌های متفاوت بر توسعه و امنیت مناطق مرزی مؤثرند. به عبارت دیگر، توسعه در مناطق مرزی نقش تعیین‌کننده‌ای در فرایند تحقق امنیت فراگیر در کل جامعه دارد (Leuprecht et al, 2022: 154). در واقع تحقق رابطه منطقی میان امنیت و توسعه در مناطق مرزی، مستلزم توجه خاص و جامع‌نگر به مؤلفه‌های توسعه‌ای مؤثر بر امنیت و مؤلفه‌های امنیتی مؤثر بر توسعه است. چنین ارتباطی مستلزم برخورداری از دیدگاهی منسجم و نظام‌مند میان دو مؤلفه توسعه و امنیت است و عدم تعادل منطقه‌ای فضایی میان مناطق مرکزی (مرکز) و مرزی (پیرامون) منجر به کاهش امنیت مطلوب در مناطق مرزی می‌گردد (ولی وندزمانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۵).

- نگرش‌های مربوط به امنیت و توسعه در مناطق مرزی

مناطق مرزی به‌عنوان نقاط حساس و استراتژیک، همواره در کانون توجه سیاست‌گذاران بوده‌اند. این مناطق با توجه به موقعیت خاص خود، نگرش‌های متفاوتی را در خصوص اولویت‌بندی امنیت و توسعه برمی‌انگیزند. در ادامه به بررسی مهم‌ترین نگرش‌های که در این زمینه وجود داشته است، می‌پردازیم. (شکل ۲).

شکل ۲. نگرش‌های حاکم در رابطه با توسعه و امنیت مناطق مرزی

(منبع: رضازاده و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۹)

✓ نگرش قائل به تقدم امنیت بر توسعه

این نگرش قائل به انجام توسعه در بستر امنیت در مناطق مرزی است. این نگرش قائل است که توسعه در بستر امنیت شکل می‌گیرد و تا زمانی که امنیت شکل نگیرد امکان توسعه همه‌جانبه وجود ندارد (حمزه‌پور و فخری، ۱۳۹۶: ۱۱۴).

✓ نگرش قائل به تقدم توسعه بر امنیت

این نگرش قائل به این است که هرگونه ایجاد امنیت در مناطق مرزی منوط به بهبود شرایط توسعه و توسعه‌یافتگی مناطق است. این دیدگاه بر این عقیده استوار است که توسعه‌نیافتگی، عامل اصلی ناامنی است. بر این اساس، برای تحقق امنیت در مرزها ابتدا باید بر روی توسعه این مناطق تمرکز نمود. کشورهایی که معتقد به این دیدگاه هستند دارای ویژگی‌های خاصی هستند. که به‌طور عمده عبارت‌اند از این‌که این کشورها معمولاً توسعه‌یافته‌تر از سایر کشورهای همجوار خود هستند و از درآمد سرانه بالاتری نیز برخوردار می‌باشند. در مقابل کشورهای همجوار آن‌ها فاقد چنین سطح درآمدهایی هستند؛ لذا نتایج توسعه‌نیافتگی آن کشورها به همراه ناامنی از طریق مرزها وارد کشور توسعه‌یافته‌تر می‌شود؛ بنابراین چنین کشورهایی با ایجاد کمربند حاشیه‌ای توسعه‌ای امنیتی با کشور همجوار و برقراری مقررات ویژه اقتصادی توسعه‌ای در این کمربند از رسوخ ناامنی و هجوم آحاد کشور کمتر توسعه‌یافته به کشور خود جلوگیری می‌کنند (پولادی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۲۸).

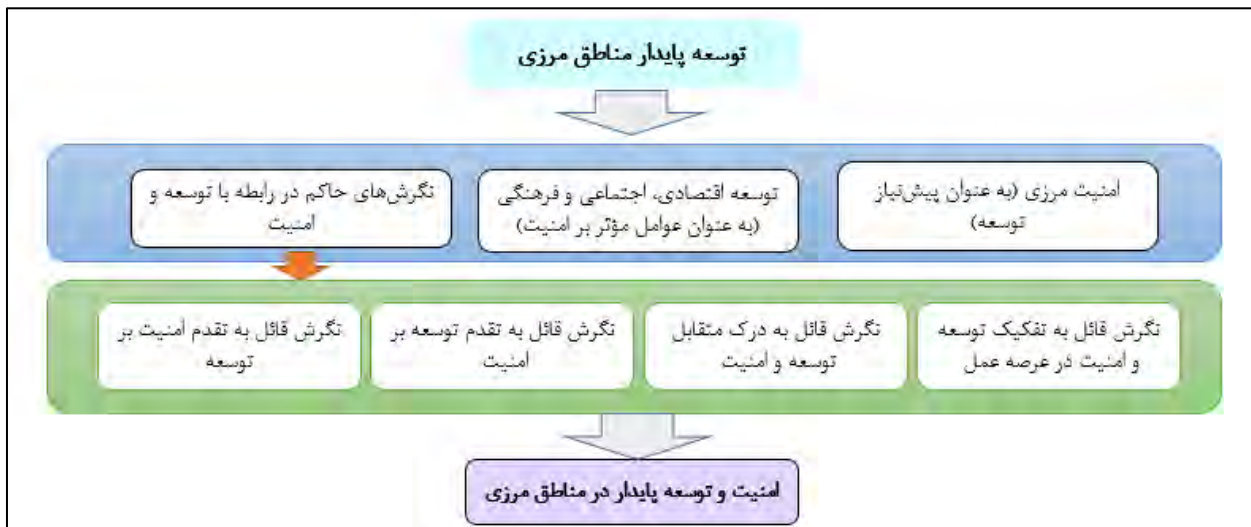
✓ نگرش قائل به درک متقابل توسعه و امنیت

در این نگرش، عقیده غالب بر ارتباط همسنگ توسعه و امنیت است؛ یعنی هیچکدام بر دیگری رجحان ندارد. این نگرش ویژه دو کشوری است که دارای درک متقابل و نزدیک به یکدیگر می‌باشند. از ویژگی‌های چنین کشورهایی معمولاً کوچک بودن منطقه سرزمینی، ارتباط فعال مرزی با کشورهای همسایه و وابستگی متقابل حیات مردم دو طرف مرز به یکدیگر می‌باشد. از جمله چنین کشورهایی می‌توان به دول عضو اتحادیه اروپا اشاره کرد (خلیلی و همکاران، ۱۳۹۸: ۵۵۶).

✓ نگرش قائل به تفکیک توسعه و امنیت در عرصه عمل

در این نگرش، درک متقابل از امنیت و توسعه وجود ندارد و مسئولین و برنامه‌ریزان هر یک از دو حوزه امنیت و توسعه به کار خود مشغولند. مهمترین ویژگی‌های کشورهای با چنین نگرشی عبارت‌اند از: گستردگی پهنه سرزمین و ضعف پیوندهای فضایی بین مناطق کشور و همین‌طور وجود همین ضعف با کشور همسایه به‌دلیل گستردگی سرزمین، عدم وابستگی کشور به منابع واقع در مرز، عدم توانایی دولت مرکزی و دستگاه‌های تابع ملی و محلی در استفاده از مناطق مرزی (هاشمی و نصرتی، ۱۴۰۱: ۱۵۶-۱۵۷).

این نگرش قائل به انجام توسعه در بستر "امنیت" در مناطق مرزی است. بر این اساس، نخست باید امنیت برقرار باشد تا در مرحله دوم توسعه صورت گیرد. به عبارت دیگر معتقدین به این دیدگاه تحقق امنیت را شرط لازم و مقدم بر تحقق توسعه می‌دانند. به این ترتیب در حقیقت با اولویت قائل شدن به امنیت، توسعه را ابزار تحقق امنیت می‌دانند. در چنین حالتی امنیت زمینه‌ساز استقرار فعالیت‌ها و سکونتگاه‌ها با توجه به مزیت مکانی آن‌هاست. مکان‌گزینی صنایع، تأسیسات و طرح‌های توسعه، نیاز به فضاها و مکان‌های امن دارد (کریمی و وفایی، ۱۳۹۲: ۱۰۰). در ادامه (شکل ۳)، مدل مفهومی پژوهش به تصویر کشیده شده است. این مدل، ارتباط میان مفاهیم کلیدی مطرح‌شده در مبانی نظری را به صورت بصری و ساختار یافته نمایش می‌دهد و چهارچوب تحلیلی این مطالعه را تبیین می‌کند.

شکل ۳. مدل مفهومی پژوهش

پیشینه تحقیق

مطالعات متعددی در زمینه بررسی الگوها، شاخص‌ها، فرصت‌ها و تنگناهای مرتبط با امنیت و توسعه در مناطق مرزی انجام شده است. با این حال، همان‌طور که در ادامه این بخش مشخص خواهد شد، پژوهش حاضر با تمرکز بر موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران و استفاده از رویکرد تحلیلی خاص (ISM)، از نوآوری‌هایی برخوردار است که آن را از تحقیقات پیشین متمایز می‌کند.

جدول ۱: مقایسه مطالعات پیشین با پژوهش حاضر

پژوهشگر / سال	عنوان پژوهش	هدف اصلی	یافته‌های کلیدی	ارتباط با پژوهش حاضر و وجه تمایز
حسین پور و موسوی (۱۴۰۳)	ارائه الگوی راهبردی توسعه و امنیت پایدار مناطق مرزی و نقش آن در رقابت‌پذیری منطقه‌ای، استان آذربایجان غربی	ارائه الگو و شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه و پایداری امنیت	بازارچه‌های مرزی، قدرت نظامی و نظارت قوی انتظامی بیشترین تناسب را با اهداف استراتژی استان دارند.	این مطالعه بر الگوی راهبردی تمرکز دارد. پژوهش حاضر به‌طور خاص به شناسایی و تحلیل موانع در یک شهر مرزی می‌پردازد و از ISM برای درک روابط متقابل موانع استفاده می‌کند.
حسینی و همکاران (۱۴۰۲)	عوامل مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی با تأکید بر عامل اقتصادی	شناسایی عوامل مؤثر بر امنیت پایدار با تأکید بر بعد اقتصادی	عامل اقتصادی (مؤلفه‌های داخلی و خارجی) بیشترین تأثیر را بر امنیت پایدار مرزها دارد.	تمرکز بر بُعد اقتصادی امنیت. پژوهش حاضر جامع‌تر بوده و موانع چندبعدی (اجتماعی، اقتصادی، امنیتی و ...) را بررسی می‌کند.
جان پرور و همکاران (۱۴۰۰)	تحلیل و سطح‌بندی پارامترهای مرزی مؤثر بر امنیت و توسعه شهرهای مرزی، شهر جوانرود	شناسایی و سطح‌بندی پارامترهای مرزی مؤثر	تاب‌آوری محیطی، سرمایه اجتماعی، وابستگی اقتصادی، سطح آزادی عمل دولت‌های محلی، موقعیت ژئواکونومیک، مداخله بازیگران فراملی، تاریخ مشترک و نگرش حکومت از مهمترین عوامل.	مشابهت در شناسایی عوامل در یک شهر مرزی. تفاوت در روش تحلیل (ISM) در پژوهش حاضر برای تعیین روابط علی و معلولی و همچنین تمرکز بر موانع به‌جای پارامترهای کلی.

دهقانیان و همکاران (۱۴۰۰)	تبیین فرصت‌ها و تنگناهای توسعه امنیت پایدار در نواحی مرزی، استان بوشهر	شناسایی فرصت‌ها و تنگناها	فرصت‌ها: موقعیت جغرافیایی، منابع هیدروکربوری/دریایی/انرژی نو. تنگناها: تمرکز نظامی/اقتصادی، بیکاری، قاچاق، مشکلات آبی.	تمرکز بر فرصت‌ها و تنگناها پژوهش حاضر به‌طور اختصاصی به موانع و روابط متقابل آن‌ها می‌پردازد.
جلالیان (۱۳۹۸)	بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای امنیت پایدار مناطق مرزی؛ مطالعه موردی: شهرستان مرزی سردشت	شناسایی عوامل مؤثر بر ارتقای امنیت پایدار و وضعیت امنیتی	وجود بازارچه‌های مرزی، نظارت قوی انتظامی/مرزبانی، گسترش قاچاق، توسعه نامتوازن زیرساخت‌ها، شکاف بین مردم و مسئولین، رسانه‌ها و مذهب مشترک.	این پژوهش از تحلیل SWOT استفاده می‌کند که رویکرد متفاوتی نسبت به ISM برای شناسایی و تحلیل روابط موانع دارد. تمرکز بر ارتقای امنیت در مقابل موانع.
حیدری ساربان و صائب (۱۳۹۵)	بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای امنیت مرز از دیدگاه ساکنان محلی، شهرستان گرمی	شناسایی عوامل مؤثر بر ارتقای امنیت از دیدگاه محلی	تقویت نهادی، عدالت محوری، سرمایه اجتماعی، آگاهی، رونق اقتصادی، امنیت روانی و احساس تعلق مکانی.	تمرکز بر دیدگاه ساکنان محلی و عوامل اجتماعی. پژوهش حاضر رویکردی جامع‌تر و با استفاده از خبرگان و تحلیل روابط موانع دارد.
رضازاده و همکاران (۱۳۹۴)	بررسی اقدامات توسعه‌ای و نقش آن در تأمین امنیت پایدار مناطق مرزی؛ مطالعه موردی: کمربند سبز دشت خوشاب، مرز خراسان جنوبی با افغانستان	بررسی نقش اقدامات توسعه‌ای در تأمین امنیت	ارتباط معنادار بین ایجاد اشتغال و تأمین امنیت؛ حمایت دولت و سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های سالم اقتصادی بر کارکرد امنیتی مرز تأثیر مثبت دارد.	تمرکز بر نقش اقدامات توسعه‌ای در مقابل موانع. این پژوهش نقش دولت و اشتغال را بررسی می‌کند، در حالی که پژوهش حاضر موانع ریشه‌ای‌تر را با ISM تحلیل می‌کند.
سوا (2024) ^۱	پدیده روبه‌رشد توریستی- شدن مرزها	تحلیل پدیده توریستی‌شدن مرزها و کارکردهای جدید آن	افزایش تردد گردشگران، نفوذ عوامل سیاسی/اقتصادی/جغرافیایی، و شکل‌گیری کارکردهای جدید در مرزها.	این مطالعه مفهومی‌تر و در حوزه گردشگری مرزی است. پژوهش حاضر کاربردی بوده و بر موانع امنیت و توسعه در یک شهر خاص تمرکز دارد.

(منبع: گردآوری نگارندگان، ۱۴۰۴)

تبیین خلأ پژوهشی و نوآوری تحقیق: همان‌طور که در جدول (۱) مشاهده می‌شود، مطالعات گذشته عمدتاً به الگوهای راهبردی، عوامل مؤثر (با تمرکز بر ابعاد خاصی مانند اقتصاد یا اجتماع)، فرصت‌ها و تنگناها، یا رویکردهای مفهومی در مناطق مرزی پرداخته‌اند. با وجود ارزشمندی این تحقیقات، خلأ پژوهشی عمیقی در زمینه شناسایی و تحلیل جامع "موانع" امنیت و توسعه در یک شهر مرزی خاص (مانند کامیاران) با رویکردی سیستمی و ساختاری وجود دارد. تحقیقات پیشین عمدتاً به توصیف عوامل می‌پردازند اما کمتر به روابط متقابل، سطوح نفوذ و وابستگی این موانع می‌پردازند.

نوآوری‌های اصلی این پژوهش از چند جهت قابل تبیین است:

۱. تمرکز بر موانع ریشه‌ای: برخلاف بسیاری از مطالعات که به عوامل کلی توسعه و امنیت می‌پردازند، این پژوهش مستقیماً به موانع اصلی که مانع از تحقق امنیت و توسعه پایدار در شهر مرزی کامیاران می‌شوند، پرداخته

^۱ Su

است. بسیاری از عوامل ذکر شده در پژوهش‌های پیشین، خود می‌توانند ناشی از موانع ریشه‌ای تر و ساختاری باشند که در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

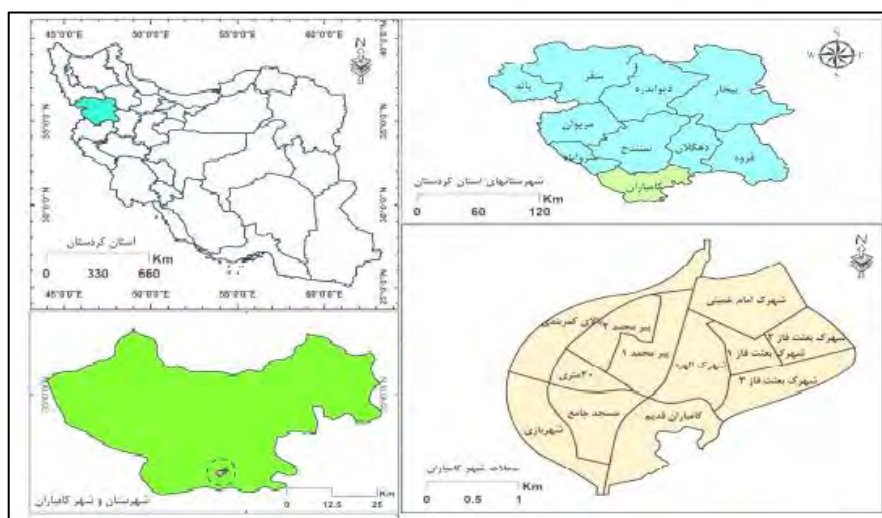
۲. **رویکرد یکپارچه و سیستمی** : این تحقیق به نگاه سیستمی و یکپارچه به مسائل توسعه و امنیت در مناطق مرزی توجه کرده است که اغلب در سیاست‌گذاری‌های منطقه‌ای مغفول می‌ماند. با شناسایی و تحلیل روابط متقابل موانع، راهکاری جامع‌تر برای مواجهه با آن‌ها ارائه می‌شود.

۳. **کاربرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری (ISM)** مهمترین نوآوری این پژوهش، استفاده از مدل «ISM» است. این مدل به محقق اجازه می‌دهد تا روابط پیچیده بین ۱۸ مانع شناسایی شده را به صورت سلسله‌مراتبی (از تأثیرگذارترین تا تأثیرپذیرترین) و از طریق ماتریس‌های نفوذ و وابستگی تجزیه و تحلیل کند. این رویکرد امکان درک عمیق‌تری از ساختار و دینامیک موانع را فراهم می‌آورد و به جای صرفاً فهرست کردن عوامل، روابط علت و معلولی آن‌ها را تبیین می‌کند. این امر به تبیین دقیق‌تر ادعای نوآوری در این زمینه کمک می‌کند، زیرا تاکنون پژوهشی با این رویکرد و در این منطقه مشخص انجام نشده است.

۴. **اهمیت موردی (شهر کامیاران)**: تمرکز بر شهر کامیاران به عنوان یک شهر مرزی با ویژگی‌های خاص خود، به این پژوهش ابعاد کاربردی و بومی می‌بخشد که می‌تواند به برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای و محلی کمک کند.

معرفی محدوده مورد مطالعه

شهر کامیاران، مرکز شهرستان کامیاران، یکی از شهرهای استراتژیک استان کردستان در غرب ایران است. این شهر در موقعیت جغرافیایی ۴۶ درجه و ۵۵ دقیقه طول شرقی و ۳۴ درجه و ۴۸ دقیقه عرض شمالی واقع شده و با ارتفاع متوسط ۱۳۴۰ متر از سطح دریا، در مسیر اصلی سندیج به کرمانشاه قرار دارد. موقعیت مرزی شهرستان کامیاران با کشور عراق، به ویژه در بخش غربی (مرز سیروان)، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و این ویژگی آن را از بسیاری از شهرهای داخلی متمایز می‌سازد. در سطح استان کردستان، چندین شهر دیگر نیز دارای وضعیت مرزی مشابهی هستند که هر یک با چالش‌ها و فرصت‌های خاص خود در حوزه امنیت و توسعه دست‌وپنجه نرم می‌کنند. هدف از این پژوهش، تمرکز بر شهر کامیاران به دلیل ویژگی‌های خاص خود در بستر کلی این مناطق مرزی است. بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت شهر کامیاران ۵۷,۰۷۷ نفر بوده است. این جمعیت در بستر یک منطقه مرزی، با پویایی‌ها و چالش‌های اجتماعی، اقتصادی و امنیتی خاصی روبرو است. موقعیت محدوده مورد نظر در شکل (۴) نشان داده شده است.

شکل ۴. محدوده مورد مطالعه

(ترسیم: نگارنده، ۱۴۰۳)

شهر کامیاران، مانند بسیاری از مناطق مرزی ایران، با مجموعه‌ای از چالش‌های ساختاری در حوزه‌های اقتصادی و اجتماعی روبروست که به‌طور مستقیم بر وضعیت امنیت و توسعه پایدار آن تأثیر می‌گذارد. تحلیل وضعیت موجود بر اساس آمارهای رسمی و نیمه‌رسمی، ضرورت پرداختن به موانع مطرح‌شده در این پژوهش را آشکار می‌سازد:

≠ نرخ بیکاری: بیکاری، به‌ویژه در میان جوانان و فارغ‌التحصیلان، یکی از مهم‌ترین معضلات شهرستان کامیاران محسوب می‌شود. این پدیده نه تنها منجر به کاهش درآمد خانوارها و افزایش فقر می‌شود، بلکه می‌تواند زمینه‌ساز آسیب‌های اجتماعی و ناامنی گردد.

○ بر اساس گزارش‌های مرکز آمار ایران، نرخ بیکاری در کل استان کردستان حدود ۱۴ درصد گزارش شده است. ≠ مهاجرت: توسعه‌نیافتگی اقتصادی و کمبود فرصت‌های شغلی، به یکی از دلایل اصلی مهاجرت از شهرستان کامیاران، به‌ویژه در میان قشر جوان و تحصیلکرده، تبدیل شده است. این مهاجرت به دو شکل مهاجرت از روستاها به شهر کامیاران (و ایجاد پدیده حاشیه‌نشینی) و همچنین مهاجرت از شهرستان کامیاران به شهرهای بزرگ‌تر داخلی یا حتی خارج از کشور رخ می‌دهد.

○ اگرچه آمار دقیق مهاجرت خالص برای شهرستان کامیاران به‌صورت عمومی منتشر نمی‌شود اما گزارش‌های غیر رسمی و شواهد میدانی حاکی از آن است که روند مهاجرت از مناطق روستایی و حتی شهر کامیاران، به‌دلیل عدم تحقق چشم‌اندازهای شغلی و معیشتی، ادامه دارد.

○ طی ۵ سال اخیر حدود ۱۹۲۹ نفر از شهر کامیاران به مرکز استان و سایر استان‌ها مهاجرت کردند. ○ این مهاجرت‌ها علاوه بر کاهش نیروی کار مولد و سرمایه‌انسانی در شهرستان، به افزایش حاشیه‌نشینی و فشار بر زیرساخت‌های شهرهای مقصد نیز منجر می‌شود و در بلندمدت می‌تواند بر انسجام اجتماعی و امنیت محلی تأثیر منفی بگذارد.

≠ سایر شاخص‌های امنیتی و اجتماعی (با اشاره به قاچاق): موقعیت مرزی کامیاران، این شهرستان را در معرض پدیده قاچاق کالا و مواد مخدر قرار داده است. این فعالیت‌ها، علاوه بر تبعات اقتصادی، به افزایش جرایم خرد و کلان و برهم‌زدن نظم عمومی منجر می‌شوند.

در مجموع، وضعیت شهر کامیاران به دلیل تلفیق چالش‌های ساختاری توسعه‌نیافتگی اقتصادی-اجتماعی (مانند نرخ بالای بیکاری و مهاجرت) با حساسیت‌های امنیتی ناشی از موقعیت مرزی (نظیر پدیده قاچاق)، از پیچیدگی خاصی برخوردار است. این شرایط، توجیه‌کننده ضرورت و اهمیت پژوهش حاضر برای شناسایی و تحلیل دقیق موانعی است که بر امنیت و توسعه پایدار این شهر تأثیرگذار هستند و در بخش‌های بعدی با روش «ISM» به روابط متقابل آن‌ها پرداخته خواهد شد.

روش‌شناسی پژوهش

مطالعه حاضر به لحاظ روش‌شناسی، توصیفی-تحلیلی است. مهمترین بخش توصیفی مطالعه حاضر، گردآوری شاخص‌ها و متغیرهای تبیین‌کننده در زمینه موانع اجرای امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران با استفاده از روش اسنادی مصاحبه‌ای و پرسش‌نامه است. در این راستا در مرحله اول موانع کلیدی و تبیین‌کننده در زمینه اجرای امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران از منابع و پیشینه مربوط به موضوع استخراج و گردآوری شد و سپس به روش «دلفی هدفمند» توسط کارشناسان پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. بخش تحلیلی پژوهش حاضر متناسب با کیفی بودن موضوع و متغیرهای تبیین‌کننده آن به شیوه پیمایشی و با ابزار پرسش‌نامه‌ای انجام شد. از آنجایی که طرح اولیه پرسش‌نامه با استفاده از ترکیب نتایج مطالعات نظری و دستاوردهای پژوهش‌های تجربی مشابه تهیه و سپس طرح نهایی با اجماع نظر پانل متخصصان و کارشناسان و مشخصاً در چهارچوب روش دلفی استخراج شد؛ بنابراین هم از بُعد سوابق تحقیقاتی و هم از بُعد تأیید متخصصان، متضمن اعتبار و روایی لازم بوده است. برای اطمینان از روایی محتوایی پرسش‌نامه، از روش تحلیل محتوایی و نظر خبرگان استفاده شد. با استفاده از این روش، موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی شناسایی و روابط بین آن‌ها با استفاده از مدل‌سازی ساختاری-تفسیری تحلیل شد. برای محاسبه روایی محتوایی، از ضریب روایی محتوایی لاوشه استفاده شد که بر اساس آن، حداقل ۷۵٪ از خبرگان باید هر آیتم را ضروری یا مفید ارزیابی کنند تا در پرسش‌نامه باقی بماند و به منظور سنجش پایایی پرسش‌نامه «ISM»، از روش آزمون مجدد استفاده شد. در این روش، پرسش‌نامه در دو نوبت به گروهی از خبرگان ارائه و پاسخ‌های آن‌ها با هم مقایسه گردید. همبستگی بالای پاسخ‌ها (۰/۸۸) نشان‌دهنده پایایی مناسب پرسش‌نامه است.

جامعه آماری این پژوهش شامل متخصصان و کارشناسان از جمله اعضای هیئت علمی و مدرسین دانشگاه در حوزه امنیت و توسعه شهری، اساتید گروه جغرافیایی سیاسی، برنامه‌ریزی شهری، جامعه‌شناسی کارشناسان و خبرگان حوزه شهری در شهر کامیاران می‌باشند که در زمینه موضوع پژوهش هم از جنبه نظری و هم از نظر مصداقی در رابطه با شهر کامیاران به عنوان مطالعه موردی تخصص و دانش کافی و مورد نیاز را داشته‌اند. از جمله ملاک‌های تعیین و انتخاب کارشناسان و متخصصان، معیارهایی مانند تجربه عملی آشنایی، تسلط نظری به موضوع دسترسی و تمایل و قابلیت مشارکت آن‌ها در پژوهش بوده است. در این پژوهش به دلایلی از جمله نبودن چهارچوب نظری مشخص و نداشتن شناخت کافی از ویژگی‌ها و شمار جامعه آماری و بعلاوه با توجه به هدف و ماهیت این پژوهش و روش انتخاب نمونه که غالباً بر مبنای رویکردی کیفی-اکتشافی و کارشناس محور می‌باشد. جهت شناسایی موانع اجرای امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران در مرحله اکتشافی، با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس افراد در دسترس و شناخته‌شده، فرآیند مصاحبه با کارشناسان و نظرسنجی از آنان آغاز شد و پس از آن بر مبنای روش

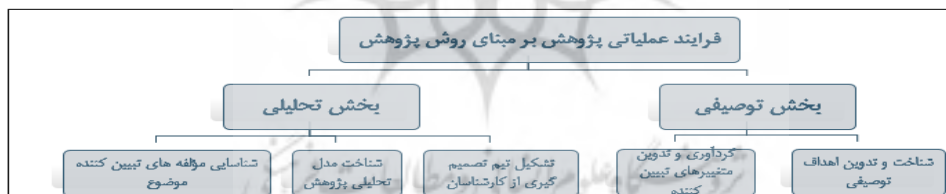
گلوله‌برفی، معرفی افراد به همدیگر تا زمانی ادامه پیدا کرد که ظاهراً کارشناسان به اشباع نظری رسیدند و بجز نظرهای تکراری، یافته اکتشافی جدید دیگری اضافه نمی‌شد تا این مرحله تعداد کارشناسان به ۱۹ نفر رسید و سپس ادامه کار تا دوام فرآیند تکنیک دلفی با تعداد ۱۱ نفر دیگر که داوطلب ادامه همکاری بودند تا مرحله نهایی پیگیری شد و در نهایت تعداد کارشناسان به ۳۰ نفر رسید. در جدول (۲) مشخصات نمونه پژوهش آمده است.

جدول ۲. مشخصات نمونه پژوهش

تعداد	تحصیلات	نوع ارتباط با موضوع
۹	دکتر و بالاتر	عضو هیئت علمی دانشگاه در حوزه جغرافیای سیاسی، جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی شهری
۸	کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا	کارشناسان استانداری، نیروی انتظامی و فرمانداری
۱۳	کارشناسی ارشد و دکترا	محققین در حوزه امنیت، مناطق مرزی و توسعه

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۴)

در این پژوهش، شش مانع اصلی امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران (موانع جغرافیایی و زیرساختی، امنیتی، اقتصادی، اجتماعی، حقوقی-ساختاری و مدیریتی) شناسایی و با بهره‌گیری از روش قدرتمند «ISM» و نرم‌افزار میک‌مک^۱ به درک بهتری از ساختار و روابط بین عوامل مؤثر بر امنیت و توسعه در شهر مرزی دست یابیم. در واقع این روش به ما کمک کرد تا عوامل کلیدی را شناسایی نموده و اولویت‌بندی کنیم. در شکل (۵) فرآیند عملیاتی پژوهش بر مبنای روش پژوهش آورده شده است.

شکل ۵. فرآیند عملیاتی پژوهش بر مبنای روش پژوهش.

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳)

در پژوهش حاضر براساس مبانی نظری پرسش‌نامه‌ای با ۱۸ سوال، بر اساس نظرات متخصصان و با استفاده از مقیاس چهار گزینه‌ای (۰، ۱، ۲، ۳) برای شناسایی موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران طراحی شد. نتایج حاصل از این پرسش‌نامه در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران

کد	موانع فرعی	موانع اصلی
M1	توپوگرافی کوهستانی	موانع جغرافیایی و زیرساختی
M2	کمبود زیرساخت‌های ارتباطی	
M3	کمبود منابع آب	

¹Micmac

M4	قاچاق کالا و مواد مخدر	مسائل امنیتی
M5	تهدیدات تروریستی	
M6	درگیری‌های قومی	
M7	بیکاری و فقر	موانع اقتصادی
M8	منابع مشترک مرزی	
M9	عدم تعادل بین منطقه مرزی و مناطق مرکزی کشور	
M10	مهاجرت	موانع اجتماعی
M11	ناپایداری سکونت در شهر مرزی	
M12	عدم ساختار فضایی گروه‌های قومی و مذهبی	
M13	عدم تمرکز بر توسعه مناطق مرزی	موانع مدیریتی
M14	ضعف هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی	
M15	فساد اداری	
M16	عدم نگرش حکومت و مردم به مرز	موانع حقوقی ساختاری
M17	ساختار ناهمگن	
M18	عدم دسترسی عمومی	

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

یافته‌ها و بحث

پس از شناسایی مهمترین موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران، این عوامل در ماتریس خودتعاملی ساختاری وارد شده است جدول (۴). در این جدول ۱۸ مانع انتخاب شده‌است. در اولین ستون جدول، از پاسخ‌دهندگان خواسته شد تا ارتباط بین عوامل را مشخص کنند.

جدول (۴). ماتریس خودتعاملی ساختاری موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران

M 18	M 17	M 16	M 15	M 14	M 13	M 12	M 11	M 10	M 9	M 8	M 7	M 6	M 5	M 4	M 3	M 2	M 1	موانع فرعی	موانع
V	V	A	V	O	V	V	A	V	O	V	V	A	V	O	V	V	-	M1	موانع جغرافیایی
V	V	O	V	V	V	O	V	V	V	O	V	V	V	O	V	-		M2	وزیرساختی
A	O	O	V	V	V	O	X	A	X	V	V	V	V	X	-			M3	
A	O	O	O	A	V	V	A	A	V	V	V	V	A	-				M4	مسائل امنیتی
X	V	O	O	V	A	X	V	V	V	V	V	O	-					M5	
A	A	O	V	V	V	A	A	O	V	V	V	-						M6	
A	A	A	A	O	A	A	A	A	A	X	-							M7	موانع اقتصادی
A	O	V	A	A	A	A	A	A	X	-								M8	
A	A	V	V	O	O	A	A	A	-									M9	
A	V	V	O	O	A	A	A	-										M10	موانع اجتماعی
V	V	O	O	A	A	A	-											M11	
A	A	O	V	V	V	-												M12	
A	A	A	A	A	-													M13	موانع مدیریتی
A	X	A	A	-														M14	
A	A	V	-															M15	
A	A	-																M16	موانع حقوقی
A	-																	M17	ساختاری
-																		M18	

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

ماتریس دسترسی اولیه از تبدیل ماتریسی که نشان‌دهنده روابط اولیه بین عوامل است، به یک ماتریس ساده‌تر با اعداد صفر و یک به دست می‌آید. در این تبدیل، رابطه‌های مستقیم و غیر مستقیم بین عوامل مشخص می‌شود (در هر سطر عدد ۱ جایگزین علامت‌های X و V، عدد ۰ جایگزین علامت‌های O و J). سپس، با بررسی مجدد این روابط، اطمینان حاصل می‌شود که روابط ثانویه نیز به درستی در ماتریس لحاظ شده باشد به طوری که اگر بعد J به بعد I منجر شود و بعد J به بعد I منجر می‌گردد که با تبدیل این نمادها می‌توان به اعداد ۰ و ۱ برحسب قواعد ماتریس دست پیدا کرد. با توجه به قوانین تکنیک «ISM» ماتریس دسترسی اولیه به صورت جدول (۵). تبدیل شده است.

جدول ۵. ماتریس اولیه موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران

M 18	M 17	M 16	M15	M 14	M13	M12	M11	M10	M9	M8	M7	M6	M5	M4	M3	M2	M1	موانع فرعی	موانع
۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	M1	موانع جغرافیایی و زیرساختی
۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	M2	مسائل امنیتی
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	M3	
۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	M4	
۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	M5	موانع اقتصادی
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	M6	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	M7	
۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	M8	موانع اجتماعی
۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	M9	
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	M10	
۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	M11	موانع مدیریتی
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	M12	
۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	M13	
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	M14	موانع حقوقی ساختاری
۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	M15	
۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	M16	
۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	M17	
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	M18	

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

برای اطمینان از سازگاری ماتریس دسترسی اولیه، مفهوم انتقال‌پذیری روابط بین موانع در نظر گرفته می‌شود. به عبارت دیگر، اگر مانع J به مانع I و همچنین به مانع J تأثیرگذار باشد، به طور غیر مستقیم مانع J نیز بر مانع I تأثیر خواهد گذاشت. با اعمال این اصل، ماتریس دسترسی نهایی تشکیل می‌شود که تمام روابط مستقیم و غیر مستقیم بین موانع را نشان می‌دهد. در این مرحله تمام روابط ثانویه بین متغیرها بررسی می‌شود و ماتریس دسترسی نهایی مطابق جدول (۶) به دست آمده است.

جدول ۶. ماتریس دسترسی نهایی موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران

موانع	موانع فرعی	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	M13	M14	M15	M16	M17	M18	قدرت نفوذ
موانع چترالایی و زیرساختی	M1	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۸
	M2	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۸
	M3	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۷
مسائل امنیتی	M4	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
	M5	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۴
	M6	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۸
موانع اقتصادی	M7	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۵
	M8	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۳
	M9	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
موانع اجتماعی	M10	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۶
	M11	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۸
	M12	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۸
موانع مدیریتی	M13	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
	M14	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۷
	M15	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۷
موانع حقوقی ساختاری	M16	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۷
	M17	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۸
	M18	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۸
میزان وابستگی		۱۶	۹	۱۷	۱۸	۱۷	۱۷	۱۷	۱۸	۱۷	۱۸	۱۸	۱۷	۱۷	۱۷	۱۶	۱۷	۱۴	۱۳	

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

جدول ۶، قدرت تأثیرگذاری هر یک از ۱۸ مانع شناسایی شده در حوزه امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران را بر روی سایر موانع نشان می‌دهد. این موانع به پنج دسته تقسیم‌بندی شده‌اند و نتایج نشان می‌دهد که موانع توپوگرافی کوهستانی (M1)، کمبود زیرساخت‌های ارتباطی (M2)، درگیری‌های قومی (M6)، ناپایداری سکونت در شهر مرزی (M11)، عدم ساختار فضایی گروه‌های قومی و مذهبی (M12)، ساختار ناهمگن (M17)، عدم دسترسی عمومی (M18) با میزان قدرت نفوذ ۱۸ بیشترین تأثیر که این موانع جزء موانع زیرساختی، اجتماعی و حقوقی ساختاری هستند و موانع کمبود منابع آب (M3)، ضعف هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی (M14)، فساد اداری (M15)، عدم نگرش حکومت و مردم به مرز (M16) به ترتیب مجموع با میزان قدرت نفوذ ۱۷ که جزء موانع مدیریتی، مانع مهاجر (M10) با میزان قدرت نفوذ ۱۶، موانع قاچاق کالا و مواد مخدر (M4)، عدم تعادل بین منطقه مرزی و مناطق مرکزی کشور (M9)، عدم تمرکز بر توسعه مناطق مرزی (M13) با قدرت نفوذ ۱۵، مانع تهدیدات تروریستی (M5) با قدرت نفوذ ۱۴، مانع منابع مشترک مرزی (M8) با قدرت نفوذ ۱۳ و مانع بیکاری و فقر (M7) با میزان قدرت نفوذ ۵ تأثیر کمی را دارند.

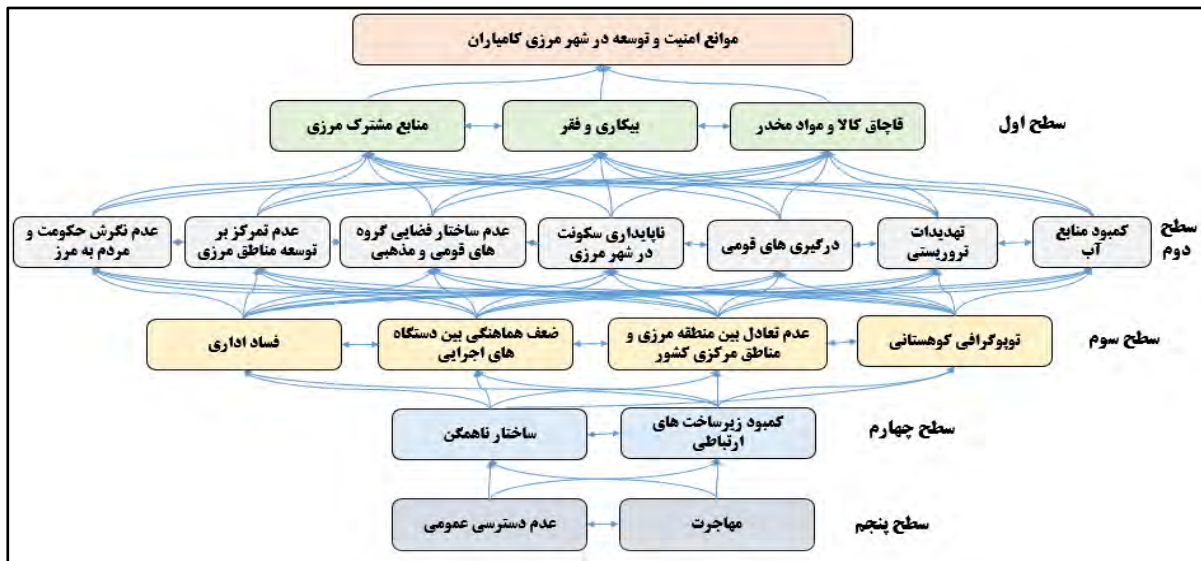
برای درک بهتر تأثیرگذاری موانع بر یکدیگر، لازم است موانع شناسایی شده در مدل نهایی، به سطوح مختلف تقسیم‌بندی شوند. این کار با تشکیل سه مجموعه برای هر متغیر (ورودی، خروجی و مشترک) انجام می‌شود.

جدول (۷). سطح‌بندی موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران

موانع	موانع فرعی	مجموعه ورودی	مجموعه خروجی	مجموعه اشتراکی	سطح
موانع زیست‌بانی و مسائل امنیتی	M1	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۳
	M2	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۳
	M3	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۴
موانع اقتصادی	M4	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۱
	M5	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۳
	M6	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۳
موانع اجتماعی	M7	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۱
	M8	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۱
	M9	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۳
موانع مدیریتی	M10	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۵
	M11	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۳
	M12	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۳
موانع حقوقی	M13	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۳
	M14	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۳
	M15	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۳
موانع طبیعی	M16	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۳
	M17	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۴
	M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18	۵

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

در جدول (۷) موانع اصلی امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران در پنج‌دسته طبقه‌بندی شده‌است. نمودار ISM به‌خوبی نشان می‌دهد که عوامل مختلف چگونه بر هم تأثیر می‌گذارند و چه ارتباطی با هم دارند. در این قسمت قفاجق کالا و مواد مخدر (M4)، بیکاری و فقر (M7)، منابع مشترک مرزی (M8) در بالاترین سطح قرار گرفته‌اند که مانند ستون‌های اصلی مدل هستند و تمام سازه بر روی آن‌ها استوار شده است؛ بنابراین شناسایی موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران، باید از تقویت این پایه‌ها شروع شود و کمبود منابع آب، تهدیدات تروریستی، درگیری‌های قومی، ناپایداری سکونت در شهر مرزی، عدم ساختار فضایی گروه‌های قومی و مذهبی، عدم تمرکز بر توسعه مناطق مرزی، عدم نگرش حکومت و مردم به مرز که ارتباطاتی که این دو به‌صورت دوسویه با یکدیگر دارند، در سطح دوم به‌صورت زیربنایی عمل می‌کنند. موانع توپوگرافی کوهستانی، عدم تعادل بین منطقه مرزی و مناطق مرکزی کشور، ضعف هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی و فساد اداری در سطح سوم، موانع کمبود زیرساخت‌های ارتباطی و ساختار ناهمگن در سطح چهارم و مهاجرت و عدم دسترسی عمومی در سطح پنجم قرار می‌گیرند (شکل ۵)

شکل ۶. نمودار روابط بین عوامل مؤثر بر امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران

تحلیل ارائه شده از نمودار عوامل مؤثر بر امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران، با شناسایی دقیق و سلسله مراتبی عوامل از سطح کلان و مستقیم مانند: "قاچاق کالا و مواد مخدر" و "بیکاری و فقر" تا ریشه های عمیق تر زیرساختی و مدیریتی همچون: "کمبود منابع آب"، "فساد اداری" و "ضعف هماهنگی بین دستگاه های اجرایی"، ماهیت واقعی امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران را به نمایش می گذارد. این تحلیل با پرداختن به روابط علی و معلولی پیچیده میان این عوامل، به وضوح نشان می دهد که مسائل امنیتی و توسعه ای در کامیاران صرفاً سطحی نبوده و ریشه در چالش های ساختاری و مدیریتی عمیق تر دارند، تا جایی که حتی عوامل بنیادی تری نظیر "کمبود زیرساخت های ارتباطی"، "ساختار ناهمگن" و "عدم دسترسی عمومی" نیز به عنوان بنیان های مؤثر بر تمامی سطوح بالاتر شناخته شده اند. این بینش جامع، تأکید می کند که مشکلات ظاهری تنها نوک کوه یخ هستند و حل آن ها مستلزم رویکردی چندجانبه و جامع برای مقابله با ریشه های بنیادین، از جمله ضعف زیرساخت ها، نابرابری در دسترسی به امکانات و نیاز به توسعه متوازن است تا راه را برای برنامه ریزی استراتژیک و مداخلات مؤثر در این منطقه مرزی هموار سازد.

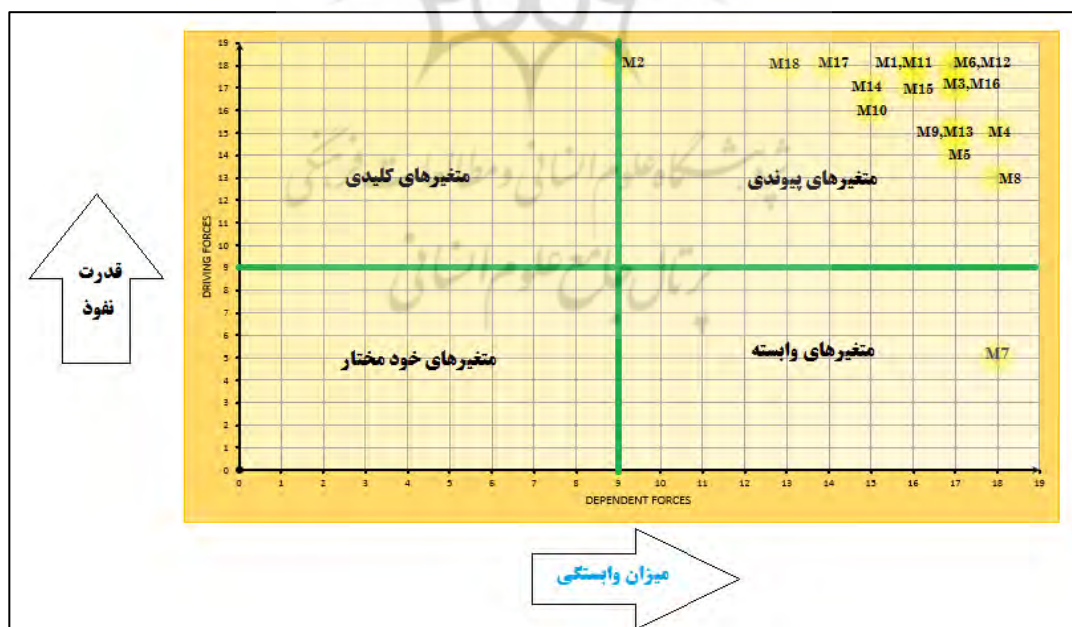
با استفاده از تحلیل «میک مک»، نقش هر متغیر در سیستم مشخص شد. به عبارت دیگر، متوجه شدیم که کدام متغیرها بر کدام متغیرهای دیگر تأثیرگذارتر هستند و خودشان تحت تأثیر چه عواملی قرار می گیرند. قدرت نفوذ و میزان وابستگی موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران از دیدگاه کارشناسان در جدول (۸) نشان داده شده است.

جدول ۸. درجه قدرت هدایت و وابستگی متغیرها

کد	قدرت نفوذ	میزان وابستگی	کد	قدرت نفوذ	میزان وابستگی	کد	قدرت نفوذ	میزان وابستگی
M1	۱۸	۱۶	M7	۵	۱۸	M13	۱۵	۱۷
M2	۱۸	۹	M8	۱۳	۱۸	M14	۱۷	۱۵
M3	۱۷	۱۷	M9	۱۵	۱۷	M15	۱۷	۱۶
M4	۱۵	۱۸	M10	۱۶	۱۵	M16	۱۷	۱۷
M5	۱۴	۱۷	M11	۱۸	۱۶	M17	۱۸	۱۴
M6	۱۸	۱۷	M12	۱۸	۱۷	M18	۱۸	۱۳

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

با توجه به شکل (۷) می‌توان گفت، تمامی موانع به غیر از مانع بیکاری و فقر جزء متغیرهای پیوندی هستند که این متغیرها بیشتر تحت تأثیر عوامل خارجی قرار می‌گیرند و خودشان تأثیر چندانی بر سایر متغیرها ندارند و از نگاه کارشناسان، جزء موانع اثرگذار و اصلی پیش روی امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران می‌باشند که در واقع هرگونه عملی بر این عامل سبب تغییر موانع در امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران می‌شود و بیکاری و فقر (M7) به‌عنوان تأثیرپذیرترین مانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران شناخته شده‌اند که جزء متغیرهای وابسته هستند و از قدرت نفوذ پایین و وابستگی بالایی برخوردارند و از دیدگاه کارشناسان این موانع نسبت به سایر موانع اهمیت کمتری دارند.

شکل ۷. سطح‌بندی موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران با استفاده از روش «MICMAC»

در تحلیل موانع امنیت و توسعه در شهر مرزی کامیاران با استفاده از روش «MICMAC»، نمودار ارائه‌شده، موانع مختلف را بر اساس "نیروهای محرکه" (قدرت نفوذ) و "نیروهای وابسته" (میزان وابستگی) طبقه‌بندی می‌کند.

متغیرهای کلیدی: این متغیرها دارای قدرت نفوذ بالا و وابستگی کم هستند، به این معنی که تأثیرگذار و نسبتاً مستقلند. در شمال غربی، M2 (کمبود زیرساخت‌های ارتباطی) برجسته است. این موضوع نشان می‌دهد که کمبود زیرساخت‌های ارتباطی، مشکلی اساسی با نفوذ قابل توجه بر سایر مسائل در کامپاران می‌باشد.

متغیرهای پیوندی: این متغیرها که در شمال شرقی نمودار قرار دارند، هم قدرت نفوذ بالا و هم وابستگی بالا دارند. آن‌ها ناپایدار بوده و می‌توانند هم علت و هم معلول باشند. این ناحیه شامل خوشه‌ای از مسائل است: M1 (توپوگرافی کوهستانی)، M6 (درگیری‌های قومی)، M11 (ناپایداری سکونت در شهر مرزی)، M12 (عدم ساختار فضایی گروه‌های قومی و مذهبی)، M13 (عدم تمرکز بر توسعه مناطق مرزی)، M14 (ضعف هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی)، M15 (فساد اداری)، M16 (عدم نگرش حکومت و مردم به مرز)، M17 (ساختار ناهمگن)، و M18 (عدم دسترسی عمومی). همچنین، M3 (کمبود منابع آب)، M4 (قاچاق کالا و مواد مخدر)، M5 (تهدیدات تروریستی) و M9 (عدم تعادل بین منطقه مرزی و مناطق مرکزی کشور) در این دسته قرار می‌گیرند. تراکم نقاط در این ناحیه نشان‌دهنده شبکه‌ای پیچیده از مسائل به هم پیوسته است که پرداختن به یکی ممکن است اثرات آبخاری بر دیگران داشته باشد.

متغیرهای خودمختار: این متغیرها که در ناحیه پایین سمت چپ قرار دارند، قدرت نفوذ و وابستگی پایینی دارند. آن‌ها نسبتاً ایزوله و کمتر بر کل سیستم تأثیرگذار هستند. هیچ متغیری به صراحت در این ناحیه رسم نشده است که نشان می‌دهد اکثر موانع شناسایی شده یا بسیار تأثیرگذار هستند یا بسیار وابسته.

متغیرهای وابسته: این متغیرها که در ناحیه پایین سمت راست قرار دارند، قدرت نفوذ پایینی و وابستگی بالایی دارند. آن‌ها در درجه اول پیامدهای سایر متغیرها هستند. M7 (بیکاری و فقر) و M8 (منابع مشترک مرزی) در این دسته طبقه‌بندی شده‌اند. این امر نشان می‌دهد که بیکاری، فقر و مسائل مربوط به منابع مشترک مرزی عمدتاً نتایج عوامل دیگر و تأثیرگذارتر هستند، نه علل اصلی خود.

به‌طور خلاصه، این تحلیل نشان می‌دهد که کمبود زیرساخت‌های ارتباطی (M2) یک مانع حیاتی و مستقل است. تعداد قابل توجهی از موانع، به‌ویژه آن‌هایی که مربوط به امنیت (M4، M5، M6)، مدیریت (M13، M14، M15) و جنبه‌های اجتماعی-فرهنگی (M10، M11، M12) هستند، به‌عنوان متغیرهای پیوندی عمیقاً به هم گره خورده‌اند و بر نیاز به رویکردی جامع برای رفع آن‌ها تأکید می‌کنند. در نهایت، بیکاری و فقر (M7) به‌نظر می‌رسد که نشانه‌هایی از مشکلات اساسی‌تر است تا محرک‌های اصلی و نشان می‌دهد که پرداختن به متغیرهای تأثیرگذارتر و پیوندی برای بهبود آن‌ها حیاتی خواهد بود.

نتیجه‌گیری

وضعیت بحرانی مناطق مرزی، به‌ویژه شهر کامپاران، زنگ خطری جدی برای امنیت و توسعه ملی به صدا درآورده است. ادامه این بی‌توجهی، شکاف‌های اجتماعی و اقتصادی را عمیق‌تر کرده و امنیت کل کشور را با تهدیدات جدی مواجه می‌سازد؛ از این‌رو، این پژوهش با اتخاذ رویکردی بین‌رشته‌ای و تکیه بر تحلیل‌های دقیق و مدل‌های پژوهشی (و نه صرفاً بیانیه‌های کلی)، به دنبال ارائه نقشه‌راهی جامع و عملیاتی برای تحقق امنیت و توسعه پایدار در این مناطق است. هدف نهایی، تقویت همبستگی ملی، کاهش تهدیدات و تبدیل مرزها به کانون‌های پویا برای توسعه و امنیت است، چرا که استقرار امنیت پایدار در این مناطق حساس، با توجه به ویژگی‌های خاص آن‌ها، از

اولویت بالایی برخوردار بوده و هرگونه ناامنی در مرزها، می‌تواند به سرعت ابعاد مختلف امنیت داخلی کشور را تحت الشعاع قرار دهد. این پژوهش، با شناسایی دقیق و تحلیل روابط میان موانع بر پایه داده‌ها و مدل‌های پژوهشی، بر آن است تا با ارائه راهکارهای عملیاتی و مبتنی بر شواهد، به مقابله با این چالش‌ها بپردازد و مسیر را برای برنامه‌ریزی استراتژیک و مداخلات مؤثر در این مناطق هموار سازد. پژوهش حاضر با کاربرد روش دلفی و مدل‌سازی ساختاری تفسیری (ISM)، موفق به شناسایی و تحلیل ۱۸ مانع کلیدی در مسیر امنیت و توسعه شهر مرزی کامیاران شد. در همین راستا تحلیل دقیق قدرت نفوذ و سطح‌بندی موانع نشان می‌دهند که مسائل ظاهری مانند: قاچاق کالا و مواد مخدر، بیکاری و فقر و منابع مشترک مرزی که در بالاترین سطح نمودار روابط قرار دارند، صرفاً پیامدها و متغیرهای وابسته به‌شمار می‌روند. این به آن معناست که ریشه‌های اصلی چالش‌ها، نه در این پدیده‌های سطحی بلکه در عوامل بنیادین و محرک پنهان در سطوح پایین‌تر سیستم قرار دارند. این استنتاج حیاتی، بر لزوم تغییر رویکرد از درمان علائم به حل ریشه‌ای مشکلات تأکید می‌کند. تحلیل عمیق‌تر، به‌ویژه با استفاده از میک‌مک موانعی نظیر توپوگرافی کوهستانی، کمبود زیرساخت‌های ارتباطی، ساختار ناهمگن و عدم دسترسی عمومی را با بالاترین قدرت نفوذ (۱۸) شناسایی کرده است. این عوامل که اغلب ماهیت زیرساختی و ساختاری دارند، سنگ‌بنای مشکلات امنیتی و توسعه‌ای کامیاران محسوب می‌شوند و هرگونه تغییر در آن‌ها، تأثیرات آبخاری بر تمامی سطوح بالاتر خواهد داشت. همچنین، مشخص شد که اغلب موانع در دسته متغیرهای پیوندی جای می‌گیرند؛ این امر بیانگر تعامل پیچیده و ناپایدار آن‌هاست. برای مثال، فساد اداری و ضعف هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی با قدرت نفوذ ۱۷، به‌شدت بر قاچاق تأثیر می‌گذارند و خود نیز تحت تأثیر موانع ساختاری عمیق‌تر قرار دارند. این بینش جامع، رویکردی چندجانبه و متمرکز بر عوامل ریشه‌ای با قدرت نفوذ بالا را برای دستیابی به امنیت و توسعه پایدار در این منطقه مرزی ضروری می‌سازد. در نهایت، با توجه به تحلیل‌های عمیق صورت‌گرفته با استفاده از مدل «ISM» و «MICMAC»، نتایج کلی نشان می‌دهد که موانع سطح اول (مانند قاچاق کالا و مواد مخدر، بیکاری و فقر و منابع مرز مشترک)، در واقع بیشتر پیامدها یا متغیرهای وابسته به‌شمار می‌روند و کمترین قدرت نفوذ را بر سایر موانع دارند. در مقابل، موانع ریشه‌ای و زیرساختی‌تر که در سطوح پایین‌تر (به‌ویژه سطح پنجم) قرار گرفته‌اند، از جمله کمبود زیرساخت‌های ارتباطی، ساختار ناهمگن و عدم دسترسی عمومی، دارای بالاترین قدرت نفوذ هستند و به‌عنوان محرک‌های اصلی عدم امنیت و توسعه در شهر کامیاران شناخته می‌شوند؛ بنابراین تمرکز بر حل این موانع بنیادین، راهکار مؤثرتری برای مقابله با چالش‌های ظاهری خواهد بود.

پیشنهادات کاربردی و راهبردی

بر اساس نتایج تحلیلی مدل «ISM» و «MICMAC»، راهکارهای پیشنهادی زیر، به‌صورت دقیق و با ارجاع به موانع کلیدی شناسایی‌شده، ارائه می‌شود:

الف. تمرکز بر بهبود زیرساخت‌های بنیادین

0 توسعه زیرساخت‌های ارتباطی و حمل‌ونقل: با توجه به این که کمبود زیرساخت‌های ارتباطی (M2) و توپوگرافی کوهستانی (M1) از موانع ریشه‌ای با بالاترین قدرت نفوذ هستند، سرمایه‌گذاری گسترده در احداث و بهسازی جاده‌ها، راه‌آهن (در صورت امکان) و تقویت پوشش شبکه‌های ارتباطی (اینترنت و تلفن همراه) در مناطق مرزی

کامیاران حیاتی است. این اقدام به طور مستقیم بر کاهش عدم دسترسی عمومی (M18) و حل مشکل ساختار ناهمگن (M17) تأثیر می‌گذارد و زمینه‌ساز توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار خواهد بود.

0 بهبود دسترسی به خدمات عمومی: با توجه به تأثیرپذیری بالای عدم دسترسی عمومی (M18) از موانع ریشه‌ای، لازم است بر گسترش دسترسی به امکانات آموزشی، بهداشتی و رفاهی در تمامی نقاط شهر و روستاهای اطراف تمرکز شود.

0 مبارزه ساختاری با فساد و تقویت هماهنگی (مرتبط با M14، M15)

0 شفاف‌سازی و ریشه‌کن کردن فساد اداری: با توجه به این که فساد اداری (M15) یک متغیر پیوندی با قدرت نفوذ بالاست، اصلاح فرآیندهای اداری، افزایش شفافیت، نظارت دقیق بر عملکرد نهادها و برخورد قاطع با متخلفین، از اولویتهای اصلی است. این امر به طور مستقیم بر ضعف هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی (M14) نیز تأثیر مثبت خواهد داشت.

0 تقویت مکانیزم‌های هماهنگی بین‌بخشی: ایجاد شوراهای هماهنگی فعال و الزام‌آور بین تمامی دستگاه‌های اجرایی دخیل در امور مرزی (نظیر ارتش، سپاه، مرزبانی، گمرک، استانداری، فرمانداری و وزارتخانه‌های مرتبط) برای برنامه‌ریزی یکپارچه و جلوگیری از موازی‌کاری، با توجه به قدرت نفوذ بالای ضعف هماهنگی (M14).

ب. مدیریت جامع مسائل اجتماعی-فرهنگی و قومی

0 توسعه متوازن و مشارکت محلی: با توجه به این که درگیری‌های قومی (M6)، ناپایداری سکونت (M11) و عدم ساختار فضایی گروه‌های قومی و مذهبی (M12) از متغیرهای پیوندی هستند، ضروری است که برنامه‌های توسعه‌ای با رویکرد محلی و با مشارکت فعال جوامع قومی و مذهبی تدوین و اجرا شود. این امر به تقویت همبستگی اجتماعی و کاهش تنش‌ها کمک می‌کند.

0 رفع تبعیض و نابرابری در توزیع امکانات: ایجاد عدالت در دسترسی به منابع و فرصت‌ها، با هدف کاهش نارضایتی‌ها و تقویت حس تعلق منطقه‌ای.

ج. بازنگری در رویکرد توسعه مرزی و مبارزه با پدیده‌های مرزی

0 تغییر نگرش از "مرز امنیتی" به "مرز توسعه‌ای": با توجه به عدم تمرکز بر توسعه مناطق مرزی (M13) و عدم نگرش حکومت و مردم به مرز (M16) به عنوان متغیرهای پیوندی، لازم است رویکرد ملی از صرفاً امنیتی‌دیدن مرز به توسعه همه‌جانبه (اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی) تغییر یابد.

0 برنامه‌های جامع اشتغالزایی هدفمند: با توجه به این که بیکاری و فقر (M7) یک متغیر کاملاً وابسته است و پیامد سایر موانع محسوب می‌شود، راه‌حل آن در گرو حل موانع ریشه‌ای تر است. با این حال، اجرای برنامه‌های هدفمند توسعه صنایع کوچک و متوسط، توسعه گردشگری بومی و حمایت از کشاورزی مکانیزه و بازارمحور می‌تواند به کاهش آن کمک کند.

0 مبارزه سیستمی با قاچاق: با توجه به نقش قاچاق کالا و مواد مخدر (M4) به عنوان یک متغیر پیوندی و تأثیرگذار بر بیکاری، مبارزه با آن باید نه تنها از طریق افزایش توان نظارتی و امنیتی بلکه با ایجاد فرصت‌های اقتصادی جایگزین و جذاب برای مرزنشینان صورت گیرد.

محدودیت‌های پژوهش و پیشنهادها برای مطالعات آینده

این پژوهش، با وجود تلاش برای ارائه تحلیلی جامع، دارای محدودیت‌هایی است که می‌تواند زمینه‌ساز مطالعات آینده باشد:

محدودیت در انتخاب خبرگان: نتایج این پژوهش بر پایه دیدگاه‌های خبرگان مشخصی از حوزه‌های امنیتی و توسعه‌ای شکل گرفته است. در مطالعات آتی می‌توان با افزایش تنوع خبرگان (مانند متخصصین اجتماعی، فرهنگی، محیط زیست و اقتصاددانان) به غنای بیشتر دیدگاه‌ها دست یافت.

0 ثبات زمانی موانع: ماهیت موانع امنیت و توسعه ممکن است در طول زمان و تحت تأثیر تحولات منطقه‌ای و جهانی تغییر کند. مطالعات آتی می‌توانند به پیگیری روندی این موانع و دینامیک تغییرات آن‌ها بپردازند.

0 عدم ارزیابی کمی تأثیرات: مدل «ISM» روابط ساختاری را شناسایی می‌کند اما میزان دقیق تأثیر کمی هر مانع بر دیگری را ارائه نمی‌دهد. پژوهش‌های آتی می‌توانند با استفاده از روش‌های ترکیبی (مانند FAHP، DANP) به کمی‌سازی این تأثیرات بپردازند و اولویت‌بندی دقیق‌تری از اقدامات را ارائه‌دهند.

محدودیت جغرافیایی: یافته‌های این پژوهش مختص شهر مرزی کامیاران است. مطالعات مشابه در سایر مناطق مرزی کشور می‌تواند به شناسایی الگوهای مشترک و تفاوت‌ها در موانع و راهکارهای آن‌ها منجر شود و به تدوین سیاست‌های کلان‌تر کمک کند.

منابع

احمدی، سیدعباس؛ زارعی، بهادر؛ رنجبر، محمدصادق. (۱۳۹۵). تحلیل جغرافیایی امنیت در نواحی مرزی (مطالعه موردی: بندرعباس)، *مجله سیاست دفاعی*، ۲۴(۹۵)، ۲۲۳-۲۵۰.

https://dpj.ihu.ac.ir/article_203279.html

اخباری، ملیحه؛ زرقانی، هادی؛ مینائی، مسعود. (۱۳۹۹). بررسی میزان تأثیر عوامل طبیعی در امنیت مرزهای شرقی ایران با استفاده از سنجش‌ازدور (مطالعه موردی: منطقه مرزی خراسان رضوی-افغانستان). *آمایش سیاسی فضا*، ۲(۳): ۱۹۰-۲۰۶.

https://psp.modares.ac.ir/article_20938.html

بدری، علی؛ دربان آستانه، علی‌رضا؛ سعدی، سیما. (۱۳۹۶). «تأثیر بازارهای مرزی بر توسعه سیاسی - فضایی روستاهای مرزی (مطالعه موردی: مرز باشماق مریوان)، *جغرافیا و توسعه*، ۲۱، ۱-۲۴.

https://gdij.usb.ac.ir/article_3861.html

پولادی، حسن؛ کشاورزبان، محمدمهدی؛ خان‌محمدی، هادی؛ اصلی‌پور، حسین. (۱۳۹۵). «مدل‌سازی عوامل تأمین‌کننده امنیت پایدار مرزی (مطالعه موردی: مرزهای شرقی ایران)»، *مطالعات راهبردی بسیج*، ۷۲، ۱۴۹-۱۲۵.

<https://www.sid.ir/paper/513195/fa>

جان‌پرور، محسن؛ بهرامی جاف، ساجد؛ صالح‌آبادی، ریحانه؛ دوستمرادی، حامد. (۱۴۰۰). تحلیل و سطح‌بندی پارامترهای مرزی مؤثر بر امنیت و توسعه شهرهای مرزی (نمونه موردی: شهر جوانرود). *آمایش سیاسی فضا*، ۳(۲): ۷۰-۸۰.

https://psp.modares.ac.ir/article_20954.html

جلالیان، سیداسحاق. (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء امنیت پایدار مناطق مرزی (مطالعه موردی: شهرستان مرزی سردشت). *پژوهشنامه مطالعات مرزی*، ۷(۴) (مسلسل ۲۶)، ۶۱-۸۶.

<https://sid.ir/paper/363729/fa>

حسینی، فرزین؛ مرادیان، محسن؛ ذوالفقاری، حسین؛ کلانتری، فتح‌اله. (۱۴۰۲). عوامل مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی با تأکید بر عامل اقتصادی. *امنیت ملی*، ۱۳(۵۰)، ۸۵-۱۲۰.

https://ns.sndu.ac.ir/article_2782.html

حسین پور، مهدی؛ موسوی، میرنجف. (۱۴۰۳). ارائه الگوی راهبردی توسعه و امنیت پایدار مناطق مرزی و نقش آن در رقابت پذیری منطقه‌ای (مطالعه موردی: استان آذربایجان غربی). *فصلنامه علمی پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری*، (۴)، ۱۸-۱.

https://grup.journals.pnu.ac.ir/article_11209.html

حمزه پور، زرگار؛ فخری، سیروس. (۱۳۹۶). تحلیلی بر نقش بازارچه‌های مشترک مرزی در ارتقای امنیت مناطق مرزنشین (مطالعه موردی: بازارچه‌های مرزی سردشت و پیرانشهر). *فصلنامه مدیریت نظامی*، ۱۷(۶۷)، ۱۰۴-۱۴۰.

https://jmm.iranjournals.ir/article_29925.html

حیدری، ساربان و صائب. (۱۳۹۵). عوامل مؤثر بر ارتقای امنیت مرز از دیدگاه ساکنان محلی (مورد مطالعه: شهرستان گرمی)، علوم و فنون مرزی، ۱۹، ۱-۲۵.

http://bst.jrl.police.ir/article_18481.html

خلیلی، رضا؛ بنی‌هاشمی، میرقاسم؛ قلی‌پور، محسن. (۱۳۹۸). امنیت و توسعه؛ تأثیر گفتمان‌های امنیت ملی بر برنامه‌های توسعه در جمهوری اسلامی ایران، سیاست‌های راهبردی و کلان، ۷(۲۸)، ۵۴۸-۵۸۰.

https://www.jmsp.ir/article_102467.html

دهقانیان، مجید؛ زارعی، بهادر؛ نجفی، محمدجواد. (۱۴۰۰). تبیین فرصت‌ها و تنگناهای توسعه امنیت پایدار در نواحی مرزی (مطالعه موردی: استان بوشهر). *مدیریت و پژوهش‌های دفاعی*، ۲۰(۹۲)، ۳۳-۶۴.

https://mdr.ihu.ac.ir/article_206774.html

رضازاده، زهره؛ شاطری، مفید؛ راستی، عمران. (۱۳۹۴). اقدامات توسعه‌ای و نقش آن در تأمین امنیت پایدار مناطق مرزی (مطالعه موردی: کمربند سبز دشت خوشاب)، مرز خراسان جنوبی با افغانستان. *مطالعات فرهنگی خراسان*، ۹(۱)، ۴۹-۷۲.

https://www.farhangekhorasan.ir/article_14606.html

ریاضی، وحید. (۱۴۰۱). عوامل ژئواکونومیک اثرگذار بر امنیت در نواحی مرزی استان کردستان. *امنیت ملی*، ۱۲(۴۳)، ۳۱۳-۳۴۲.

https://ns.sndu.ac.ir/article_1930.html

فرجی‌زاده، خدر؛ عامری، محمدعلی؛ موسوی، سیدرحیم. (۱۳۹۸). درآمدی بر امنیت توسعه‌گرا و توسعه امنیت‌زا با تأکید بر نقش نهاد پلیس، تهران: پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی.

قاسم‌نژاد، خلیل؛ قائدرحمتی، ابراهیم؛ قهرمانی، ابادر. (۱۴۰۳). مطالعه عوامل مؤثر بر تعامل مرزنشینان با فرماندهی مرزبانی شهرستان مریوان با تأکید بر قاچاق کالا. *جغرافیا و روابط انسانی*، ۷(۲)، ۴۰-۵۶.

https://www.gahr.ir/article_197900.html

کریمی، مرتضی؛ وفایی، علی‌اکبر. (۱۳۹۲). امنیت‌سازی با توسعه پایدار در مناطق مرزی (مطالعه موردی، شهر مریوان). *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۴(۱۵)، ۹۵-۱۱۲.

https://jupm.marvdasht.iau.ir/article_350.html

گلثومیان، حمیدرضا. (۱۴۰۳). تحلیل نقش عوامل ژئوپلیتیکی مؤثر بر امنیت استان سیستان و بلوچستان، چاپ اول، انتشارات دافوس (دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا).

مرادی، بهروز؛ حسن‌آبادی، داود؛ مجتهدزاده، پیروز؛ لطفی، حیدر. (۱۳۹۹). تهدیدات امنیت ملی در مناطق مرزی (مطالعه موردی: استان‌های کردستان و کرمانشاه). *فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)*، ۱۰(۴۱)، ۵۷۱-۵۹۶.

https://www.jgeoqeshm.ir/article_127729.html

موسوی، میرنجف؛ ویسیان، محمد؛ خلیفی‌پور، حکیمه. (۱۳۹۵). اولویت‌بندی راهبردهای امنیت پایدار در آمایش مناطق مرزی (مطالعه موردی: استان کردستان). *پژوهش‌های جغرافیای سیاسی*، ۱(۲)، ۷۷-۵۵.

https://pg.um.ac.ir/article_24829.html

ناصری، منصور؛ قلی‌زاده، سیدابراهیم. (۱۳۹۸). پیامدهای امنیتی و دفاعی تغییرات جمعیت (مطالعه موردی: نواحی مرزی استان اردبیل). *جغرافیای نظامی و امنیتی*، ۵، ۵۸-۸۹.

https://smg.ihu.ac.ir/article_205512.html

نامی، محمد حسن. (۱۳۹۱). برنامه‌ریزی فضایی در مناطق مرزی با تأکید بر ایران. *فصلنامه جغرافیای انسانی*، ۵(۱)، ۱۷۳-۱۹۱.

https://journals.iau.ir/article_668752.html

هاشمی، سیدمصطفی؛ علی‌پور، عباس؛ فتحی، امیر. (۱۳۹۸). همبستگی تهدیدهای امنیتی-دفاعی با سطوح توسعه در استان کردستان با رویکرد آمایش سرزمین. *فصلنامه آمایش محیط*، ۴۵، ۲۲۳-۱۹۹.

<https://www.sid.ir/paper/130787/fa>

هاشمی، سیدمصطفی؛ نصرتی، حمیدرضا. (۱۴۰۱). تبیین رابطه میان توسعه و امنیت در مناطق مرزی (مطالعه موردی: منطقه مرزی بانه). *فصلنامه علمی آما و فناوری دفاعی*، ۵(۱۳)، ۱۴۹-۱۷۴.

https://amfad.sndu.ac.ir/article_1980.html

همتی، علیرضا؛ پذیرا، عبدالرحیم. (۱۳۹۷). توسعه پایدار روستایی در ایران بر پایه مطالعات محققان داخلی، دومین کنفرانس بین‌المللی مهندسی آب و محیط زیست، تهران، صص ۹-۱.

https://www.researchgate.net/publication/326344605_twsh_paydar_rwstayy_dr_ayran_dr_mtalat_mhqan_dakhly

ولی‌وندزمانی، حسین؛ متقی، افشین؛ گلثومیان، حمیدرضا. (۱۳۹۸). تحلیل فضایی شاخص‌های توسعه نواحی مرزی (مطالعه موردی: دهستان‌های شهرستان تربت‌جام). *پژوهش‌نامه مطالعات مرزی*، ۷(۴)، ۶۰-۲۴.

http://bss.jrl.police.ir/article_94325.html

References

Côté-Boucher, K., Infantino, F., & Salter, M. B. (2014). Border security as practice: An agenda for research. *Security dialogue*, 45(3), 195-208.

<https://www.jstor.org/stable/26292340>

Leuprecht, C., Hataley, T., & Brunet-Jailly, E. (Eds.). (2022). *Patterns in Border Security: Regional Comparisons*. Taylor & Francis.

Liu, H. Fan, J. Zhou, K. Xu, X. Zhang, H. Guo, R. & Chen, S. (2023). Assessing the dynamics of human activity intensity and its natural and socioeconomic determinants in Qinghai-Tibet Plateau. *Geography and Sustainability*, 4(4), 294-304.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666683923000317>

Mendoza Cota, J. E. (2017). Economic integration and cross-border economic organizations: The case of San Diego-Tijuana. *Estudios fronterizos*, 18(35), 22-46.

https://www.researchgate.net/publication/312550207_Economic_integration_and_cross-border_economic_organizations_The_case_of_San_Diego-Tijuana

Sapiro, P. (2017). Explaining geographic patterns of small group internal migration. *Population, Space and Place*, 23(8), e2078.

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/psp.2078>

Su, X. (2024). Security, economy, and the touristification of borders. *Annals of Tourism Research*, 105(c), 103734.

<https://ideas.repec.org/a/eee/anture/v105y2024ics0160738324000112.html>

Tadjbakhsh, Shahrbanou (2021). "Human security: Looking back before looking forward". In: *Proceedings of International Conference on Human security in West Asia (ICHSWA)*.

You, Z., Yang, H., & Fu, M. (2018). Settlement intention characteristics and determinants in floating populations in Chinese border cities. *Sustainable cities and society*, 39, 476-489.

https://www.researchgate.net/publication/323544508_Settlement_Intention_Characteristics_and_Determinants_in_Floating_Populations_in_Chinese_Border_Cities

